

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Smím prosit?
Výtvarný projekt pro 1. stupeň ZŠ.

Shall We Dance?
The Art Project for the 1st Grade of Elementary
School.

Vypracovala: Markéta Jaitnerová
Vedoucí práce: PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, a to pouze s použitím literárních pramenů uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Markéta Jaitnerová

Poděkování

Poděkování bych věnovala hlavně mému vedoucímu diplomové práce, panu PhDr. Aleši Pospíšilovi, Ph.D., za odborné vedení, čas, rady a ochotu při psaní práce.

Mé poděkování patří taktéž žákům.

Poslední poděkování si zaslouží má rodina, která mi byla velkou oporou a podporovali mě při psaní diplomové práce.

Abstrakt

Obsahem předkládané kvalifikační studie je výtvarný projekt nazvaný "Smím prosit?", který dílčím způsobem spojuje téma tance a pohybu ve výtvarné výchově na 1. stupni základní školy. Text diplomové práce se skládá z části teoretické a projektové.

Teoretická část je, bez ambic na zevrubné zpracování výše zmíněné problematiky, složena ze stručných tematických celků prezentujících inspirační zdroje využité v přípravě samotného projektu. Jedná se zejména o kontexty tance v jiných formách umění či možnosti jeho využití ve výchovně vzdělávacím procesu.

Projektová část pak v úplnosti představuje přípravu, realizaci, výsledky a reflexi projektu, tedy souboru tematických lekcí, který byl realizován s žáky 3. ročníku základní školy v Novém Městě na Moravě. Diplomová práce v přílohách obsahuje strukturované přípravy jednotlivých lekcí a adekvátní fotodokumentaci výsledných žákovských artefaktů. Náměty hodin se zaměřovaly na mezipředmětové vztahy jako je vlastivěda, hudební výchova a prvouka.

Klíčová slova

České Budějovice, tanec, výtvarná výchova, umění, pohyb, tělo

Formát bibliografické citace práce

JAITNEROVÁ, Markéta. Smím prosit? Výtvarný projekt pro 1. stupeň ZŠ. České Budějovice, 2024. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: PhDr. Aleš Pospíšil, Ph.D.

Abstract

The content of the submitted qualification study is an art project called "Shall We Dance", which in a partial way brings together the theme of dance and movement in art education at the 1st grade of elementary school. The text of the thesis consists of part theoretical and project.

The theoretical part is, without ambition for a comprehensive treatment of the aforementioned issue, composed of brief thematic units presenting the inspirational resources used in the preparation of the project itself. These include, in particular, the contexts of dance in other forms of art, or the possibility of using it in the educational process.

The project part then presents in its entirety the preparation, implementation, results and reflection of the project, a set of thematic lessons, which was implemented with pupils of the 3rd year of elementary school in Nové Město na Moravě. The diploma thesis in the annexes includes structured preparation of individual lessons and adequate photo documentation of the resulting pupil artefacts. Lesson topics were focused inter-subject relationships, national science, music education, and natural science.

Keywords

České Budějovice, dance, art education, art, movement, body

Obsah

Úvod.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Fenomén estetického pohybu	10
2 Zachycení tance ve výtvarném umění	12
3 Zrcadlení tance ve scénickém umění	15
3.1 Divadlo	16
3.2 Opera.....	17
3.3 Činohra.....	18
3.4 Balet	19
3.5 Moderní umění.....	20
4 Tanec a pohyb v umění.....	20
4.1 Počátky tance	21
4.2 Lockin'	22
4.3 Poppin'	23
4.4 Break dance	23
4.5 Vogue.....	24
5 Tanec jako vyjádření emocí a myšlenek	24
6 Tanec a pohyb v lidské kultuře.....	26
6.1 Tanec v říši zvířat	27
6.2 Tanec v říši rostlin.....	29
7 Užití těla jako štětce v umění.....	30
7.1 Užití těla jako štětce v historii	31
7.2 Užití těla jako štětce v současném umění.....	33
8 Výtvarně projektové vyučování v rámci VV na 1. stupni ZŠ.....	34
II. PROJEKTOVÁ ČÁST	36
9 Vymezení obsahu a cílů tematického projektu Smím prosit?.....	37
9.1 Příprava a organizace projektu	37
9.2 Obsahy jednotlivých lekcí projektu	38
10 Reflexe realizovaných lekcí	42

10.1 Lekce první: Masky na masopust (první vyučovací hodina)	42
10.2 Lekce druhá: Naše Vltava	43
10.3 Lekce třetí: Živá paleta	43
10.4 Lekce čtvrtá: Tvořivý pohyb – isni práce zvířecím pohybem	44
10.5 Lekce pátá: Tančící osika	44
11 Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam příloh.....	49
Přílohy	50
Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části	50
Přílohy II. Fotodokumentace k projektové části	60
Přílohy III.	71
Navržené lekce – strukturované přípravy.....	71
Zdroje příloh.....	83

Úvod

V současném vzdělávacím prostředí je důležité přistupovat k výuce komplexně a multidisciplinárně, aby se podporovala celostní pestrost rozvoje dětí. Tanec je pohybová umělecká forma, kterou lze začlenit do výuky. Výtvarná výchova a tanec mají velký potenciál obohacovat a propojovat se v pedagogickém procesu. Obě tyto disciplíny přinášejí nejen estetický zážitek, ale také rozvoj kreativity, sebevyjádření, jemné motoriky, koordinace a celkového tělesného vnímání.

Cílem této diplomové práce je prozkoumat spojení výtvarné výchovy a tance jako společně působící nástroj pro rozvoj dětí v kontextu vzdělávání. Tato práce se zaměřuje na možnosti a výhody integrování těchto dvou uměleckých forem do výukových aktivit a projektů na prvním stupni základních škol. Klíčovým aspektem je porozumění tomu, jak se tyto dvě disciplíny mohou navzájem doplňovat a obohacovat pedagogický proces a jaký vliv mají na rozvoj dětských schopností a dovedností.

Práce se opírá o teoretický základ v oblasti výtvarné výchovy, tance a jejich pedagogických přístupů. Dále se zabývá studiem, který je spojením výtvarné výchovy a tance v umění na rozvoj dětí. Projektová část se věnuje analýze konkrétních výukových projektů a metod, které integrují tyto dvě disciplíny a jejich dopad na děti v pedagogické praxi.

Výsledky této práce poskytují ucelený pohled na výhody a možnosti spojení výtvarné výchovy a tance ve vzdělávání dětí. Zároveň výsledky nabízejí praktické návody a doporučení pro pedagogy a další odborníky působící v oblasti vzdělávání, jak efektivně integrovat tuto kombinaci uměleckých forem do výukového procesu a přispět tak ke komplexnímu rozvoji dětí.

Tato diplomová práce má ambici rozšířit a prohloubit naše poznání o spojení výtvarné výchovy, tance, umění a přinést nové perspektivy na vzdělávání dětí, které se zakládají na těchto uměleckých disciplínách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Fenomén estetického pohybu

Co si představíme, když se řekne: "Smím prosit?" Tato otázka evokuje okamžiky, kdy byla v tanečním sále pánská nebo dámská volenka a muž nebo žena nás žádají o tanec. Dokáže to v nás vyvolat vzpomínku na ples nebo společenské tance. Fráze "Smím prosit?" je spojována především s plesovou kulturou, kdy to bylo důležitou součástí společenské etikety. Muži v elegantních oblecích a ženy v překrásných róbách se účastnili plesu, kde tato otázka byla nezbytným úvodem k jakémukoliv tanečnímu setkání. Taneční parket se stal místem, kde se navazovaly vztahy a posilovaly sociální vazby. Za touto prostou otázkou se skrývá více než pouhá pozvánka k tanci. Je to spojováno s důvěrou, respektem a způsobem, jak projevit zájem o druhou osobu. V dnešní době, kdy se společenská etiketa změnila, zůstává fráze "Smím prosit?" součástí úcty a galantnosti. V této diplomové práci slovo tanec bude vnímáno více z výtvarného hlediska. Práce se zaměří, jak na tanec může být nahlíženo i v situacích, se kterými je možné se setkat každý den. Tato zpracovaná diplomová práce, by měla přinést hlubší odborný pohled na umění spojeno s tancem.

Estetický pohyb může každý považovat za cokoliv, co mu přijde hezké nebo přitažlivé. Pro někoho to může být modelka, která umí krásně a elegantně chodit, pro jiného to může být dítě, které udělalo své první krůčky. Naše nově štěně, které si tak roztomile lehlo na záda a chce, abychom ho drbali. Námluvy páva, aby ohromil svoji vyvolenou. Vítr, který si hraje na podzim s listy, které mohou vytvářet i libý zvuk tím, jak se dotýkají země. Malíř, který vytváří své dílo a jeho pohyby rukama jsou tak jemné a přitom dokážou vytvořit něco neuvěřitelného. Tok vody, který odráží barevné odlesky od slunce a díky těmto odleskům je barevné celé jeho okolí.

Pohyb může o lidech mnoho vypovídat. Jen z toho, jak člověk stojí, lze vyčíst velké množství pravdivých skutečností. Například, zda člověk, se kterým je vedena konverzace, tak jestli je rozhovor pro něj přínosný či nikoliv. Jestli je konverzace příjemná či naopak. Jestli má dobrý nebo špatný den. To samé jde vyčíst i z pohybů přírody. Jedním z příkladů mohou být stromy v lese. Pokud je krásný den plný slunce, stromy si den užívají a ani se nehnou. Pokud se blíží špatné počasí, stromy na to mohou upozornit pomocí pohybu jejich větví. Mávají a upozorňují,

že se blíží něco "špatného" ve formě velké bouřky, vichru, deště s kroupami, sněhové bouře nebo jen nepříjemného větru. Prostřednictvím vodní hladiny může příroda taktéž vyjadřovat pohyb. Při pozorování hladiny je možné zahlédnout také mnoho pohybu. Pokud ve vodě žijí vodní živočichové, jejich přítomnost lze zjistit pomocí projevů jejich života. Příkladem mohou být kruhové obrazce na hladině. Kapky, které dopadají na hladinu vytvářejí různé pohyby, které vypadají naprosto jedinečně a člověk se i zamyslí, co nám příroda vlastně přináší za krásy. Další přírodní úkaz pohybu v přírodě může být obilí. Jak každé stéblo tancuje ve větru a jeho „bujné kadeře“ se pohybují ve stejném směru jako on, protože jsou nerozdělitelný pár, který se doplňuje. Při velkém větru se celé pole obilí pohybuje jako jeden celek. Tento jev způsobený větrem může připomínat tanec.

Zvláštní pozornost může být věnována tanečnickům, kteří věnují své práci hodiny dřiny. Plody jejich práce a úsilí se dají spatřit při návštěvě divadla. Jestliže si člověk vybere cestu tanečnicka, tak své vysněné cestě a snu musí obětovat opravdu hodně. Tanec si vybírá svoji daň skrze zdravotní problémy. Tanečníci, kteří se věnují tanečnímu stylu Vogue, si záměrně ubližují, aby dosáhli lepších výsledků a rozsahů při taneční póze. V tom slova smyslu, že si nesčetněkrát vykloubí rameno, čímž se dostanou na požadovaný rozsah. Tomuto tanečnímu stylu se také věnují lidé, kteří mají hypermobilitu a tyto rozsahy zvládají přirozeně bez toho, aby si opakovaně ubližovali. V tomto tanečním stylu, je také zajímavá tzv. cat walk, neboli chůze modelek. Někdo by mohl říct, co je na chůzi těžkého? Modelky nesmí chodit do rytmu. Je to velmi náročná disciplína. Pokud dojde ke spojení s přehlídkou, na které mají šaty většinou o dvě čísla větší nebo menší boty, musí myslet na rovnou chůzi bez rytmu. Chůze je pro modelky jedna z nejvíce těžkých disciplín, které musí zvládat.

V této době je velmi zákeřných a nevyzpytatelných nemocí, které mohou postihnout nervové zakončení a vůbec možnost pohybu. Ztráta schopnosti pohybu v důsledku nemoci nebo jiné příčiny může mít hluboký dopad na kvalitu života jedince. Schopnost ráno vstát a moci si sám zajít do koupelny, vykonat celkovou hygienu, možnost obléci se, uvařit si snídani, dostavit se do školy nebo práce, bavit se s přáteli a žít život bez komplikací je pro většinu společnosti automatické. Pokud je člověk omezen v pohybu, nemá jen fyzické omezení, ale taktéž je ovlivněno jeho psychické zdraví. Lidé mohou trpět depresemi a úzkostmi, protože ztrácejí nezávislost a schopnost podílet se na společenském

životě. Tím, že tráví čas o samotě, může docházet k dalším zdravotním problémům a zhoršení celkového stavu. Velmi důležitá je podpora ze strany rodiny a přátel. Je to nezbytné pro zvládání psychologických a sociálních aspektů zapříčiněnými omezením pohybu. Členové společnosti si neuvědomují, jaké mají obrovské štěstí, že se mohou pohybovat bez jakýkoliv problémů. Pro ty, kdo jsou schopni se pohybovat bez omezení, je tato schopnost často považována za samozřejmost. Volný pohyb přispívá k fyzickému zdraví, zlepšuje náladu a zvyšuje celkovou kvalitu života.

Pohyb je velmi důležitý pro lidskou existenci a jeho ztráta má nepříjemné důsledky. Možnost volného pohybu je velkým štěstím, které by nemělo být bráno jako samozřejmost. Uvědomnění si hodnoty pohybu a podpora těch, kteří ho nemohou vykonávat je důležitá pro udržení zdraví a kvality života všech jedinců.

2 Zachycení tance ve výtvarném umění

Taneční pohyb a výtvarné umění se mohou jevit jako dvě odlišné oblasti. Historie ukazuje, že tyto dvě oblasti mohou být propojené. Od starověkých freskových maleb po moderní abstraktní umění. Tanec se stal důležitou součástí umění a tématem, které umělci zkoumají a interpretují různými způsoby zachycují tanec. Ve starověkých civilizacích byl tanec často zobrazován v kontextu náboženských a rituálních praktik. Egypťské hrobky, například, obsahují malby tanečníků, kteří předvádějí obřady na počest bohů nebo zemřelých. Tyto fresky nejsou jen estetickým zobrazením, ale i záznamem kulturních rituálů a společenského života. V antickém Řecku byl tanec součástí slavností a her, což můžeme vidět například v keramických malbách na vázách, kde jsou tančící postavy vykresleny s elegancí, která svědčí o hlubokém porozumění lidského pohybu.¹

¹ [Srov.] ANDRŠOVÁ, Karolína. *Tanec a výtvarné umění*. Online, Bakalářská práce, vedoucí MgA. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2021. [cit. 2024-06-21]

Renesance přinesla zájem o lidské tělo a jeho schopnosti. Umělci jako Leonardo da Vinci a Michelangelo studovali anatomii, aby mohli realisticky zachytit pohyb a emoce. Tanec se v tomto období stal symbolem harmonie a ideálu lidské krásy. Leonardo da Vinci, známý svým hlubokým zájmem o vědu a umění, vytvořil studie pohybu, které reflektovaly jeho pozorování tanečníků. Barokní období pak přineslo zvýšený důraz na dynamiku a dramatický efekt. Obraz Vitruviánský muž² (viz Přílohy I., obr. 1) zobrazuje slavnou kresbu, která demonstruje proporce lidského těla. Muž je umístěn do dvou překrývajících se geometrických tvarů, což je kruh a čtverec. Muž má roztažené ruce a nohy v různých pozicích, aby se vešly do obou tvarů. Kresba je doplněna psaným textem, ve kterém se da Vinci zmiňuje ohledně proporcí a geometrie těla. Originál je umístěn v Galleria dell'Accademia, Venice, Italy.³ Malíř jako Peter Paul Rubens zachytil taneční výjevy plné energie a vášně, často s využitím světla a stínu k dosažení dramatického efektu. Na obraze Tři Grácie (viz Přílohy I., obr. 2) můžeme vidět tři nahé ženy, které stojí a jsou zobrazeny jak zepředu, tak i ze zadu. Jejich pózy a výrazy vyjadřují vzájemnou něhu a intimitu. Ženy se nacházejí v pečlivě propracovaném prostředí plném květin a stromů. V pozadí se rozprostírá otevřená krajina. Umělecké dílo působí klidně a harmonicky, je vytvořeno v realistickém stylu s důrazem na detaily a lidskou anatomii. Obraz je umístěn v Museo del Prado, Madrid, Španělsko.⁴

V 19. století, během romantismu, se tanec stal symbolem emocí a individuality. Umělci jako Edgar Degas se zaměřili na balet, což je zřetelné v jeho obrazech a sochách baletek. Degas byl fascinován zákulisním životem baletního světa a jeho díla často zachycují momenty přípravy, zkoušek a odpočinku, čímž odhalují intimní pohled na život tanečníků. Obraz Baletka na jevišti (viz Přílohy I., obr. 3) představuje baletku, která tančí sama na prázdném jevišti. Ostatní tanečnice vykukují zpoza kulis. Baletka právě předvádí figuru arabesky, kterou Degas dokonale zachytil díky ideální pozici rukou a viditelné noze. Toto dílo jedním z mnoha obrazů baletek, které Degase fascinovaly po celý život. Originál

² [Srov.] CLARKE, Georgia. *Leonardo da Vinci. Pearson English active readers*. Harlow: Pearson Education Limited, 2010.

³ [Srov.] ISAACSON, Walter. *Leonardo da Vinci*. Přeložil Tomáš JENÍK. Praha: Práh, 2018.

⁴ [Srov.] NÉRET, Gilles. *Peter Paul Rubens: 1577-1640 : Homér malířství*. Ilustroval Petrus Paulus RUBENS. *Mistři světového umění*. V Praze: Slovart, c2005.

je v Musee d Orsay, Paříž, Francie. Další příklad můžeme uvést dílo Zkouška baletu (viz Přílohy I., obr. 4) nebo Tanečnice v zeleném (viz Přílohy I., obr. 5).⁵

Ve 20. století se umělci začali odklánět od realistického zobrazení a směřovali k abstrakci. V tomto období se tanec stal prostředkem pro vyjádření abstraktních myšlenek a emocí. Pablo Picasso a Henri Matisse byli mezi těmi, kdo zkoumali formu a pohyb prostřednictvím svých kubistických a fauvistických prací. Matisse, například, ve svém díle Tanec (viz Přílohy I., obr. 6) použil jednoduché linie a jasné barvy, aby zachytil esenci radosti a volnosti pohybu. Namalovaný pohyb vyjadřuje rychlost a dynamiku tance. Ze zachycení těl můžeme předpokládat, že se jedná o prožitek tance a emoce. Z obrazu je viditelná radost a oslava, která se často vyhýbá v Matissových melancholických obrazech.⁶

Současní umělci často kombinují různé techniky a média k zachycení tance. Video umění a instalace se stávají běžnými metodami, jak prozkoumat dynamiku tance. Umělci jako Bill Viola využívají video k vytváření pomalých, meditativních obrazů tanečního pohybu⁷, zatímco jiní, jako William Forsythe, integrují taneční představení do svých výstav jako živé sochy.⁸

Víme, že tanec jako umělecké téma fascinoval malíře po staletí. Mnozí z nich se pokusili zachytit jeho pohyb, emoce a estetiku na plátnech. Vyjmenujeme si zde další umělce, kteří se tomuto tématu věnovali. Malíř Pierre Auguste Renoir a jeho obraz Tanec v Bougivalu. Známy také jako Tanec v přírodě. Na obraze je muž, kterému spadl klobouk v zápalu tance do obličeje a je více nakloněn ke své taneční partnerce. V pozadí obrazu si můžeme všimnout tváří dalších lidí.⁹ Umělec Egon Schiele, který namaloval obraz Tanečnice. Jedná se o expresionistický obraz plný emocí a dynamiky. Obraz představuje tanečnici, která sedí a má opřenou hlavu o pravé rameno. Jeden z hlavních znaků tohoto obrazu je protáhlá a zkroutená postava tanečnice. Schiele se zaměřuje na zachycení nejen fyzického

⁵ [Srov.] FIALA, Vlastimil. *Edgar Degas. Nové prameny*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1961.

⁶ [Srov.] FIALA, Vlastimil. *Henri Matisse. Malá galerie (Odeon)*. Praha: Odeon, 1967.

⁷ [Srov.] *Bill Viola*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 30. 11. 2022. [cit. 2024-06-20]

⁸ [Srov.] *William Forsythe: (choreographer)*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 14 June 2024. [cit. 2024-06-20]

⁹ [Srov.] RENOIR, Auguste. *Tanec v Bougivalu*. Online. In: Slavné obrazy. [cit. 2024-06-22]

projevu, ale také emocionálních a psychologických hledisek.¹⁰ Gustav Klimt vytvořil obraz *Tanečnice*. Jedná se o obraz, který má orientální a smyslný nádech. *Tanečnice* je žena, která je mladá, krásná, s otočenou hlavou a obklopena květinami. V pozadí obrazu si můžeme všimnout skupinky neznámých lidí. Žena má pestrobarevné šaty, které odhalují její ženské vnady.¹¹ Henri de Toulouse-Lautrec a jeho obraz *Tanec v Moulin Rouge*. Jedná se o taneční scénu, kde je hlavní postava hnědovlasá žena v béžových šatech s červenými punčochami a černými podpatky, která má elegantního vysokého tanečního partnera, který má černý oblek s cylindrem. Žena je zachycena v pohybu, kdy její levá noha je ve vzduchu. Za tanečním párem si můžeme všimnout skupinky lidí, kteří sledují tanec.¹² *Tanečnice* a choreografka Milča Mayerová ztvárnila „Abecedu“ ze sbírky *Pantomima* od Vítězslava Nezvala na prknech Osvobozeného divadla v režii Jiřího Frejky. Jedná se o spojení pohybu, slova a obrazu. *Tanečnice*, která je zachycená na fotografii od Karla Paspý se inspirovala písmeny a ztvárňuje je pomocí pantomimy. Můžeme tuto abecedu znát jako taneční abecedu.¹³

Tanec ve výtvarném umění představuje bohaté téma, které se neustále vyvíjí a přizpůsobuje novým kulturním a estetickým trendům. Od starověkých rituálních zobrazení po moderní abstraktní interpretace, tanec nabízí umělcům nespočet možností, jak vyjádřit pohyb, emoce a lidskou zkušenost. Tato vzájemná inspirace mezi tancem a výtvarným uměním nejenže obohacuje obě oblasti, ale také poskytuje hlubší porozumění lidské kreativní schopnosti.

3 Zrcadlení tance ve scénickém umění

Víme, že se tanec odráží v různých formách scénického umění. Jeho vliv můžeme najít v divadle, opeře, činohře, baletu i moderním umění. Tanec formuje

¹⁰ [Srov.] SCHIELE, Egon. *Tanečnice*. Online. In: *Slavné obrazy*. [cit. 2024-06-22]

¹¹ [Srov.] KLIMT, Gustav. *Tanečnice*. Online. In: *Slavné obrazy*. [cit. 2024-06-22]

¹² [Srov.] TOULOUSE-LAUTREC, Henri de. *Tanec v Moulin Rouge*. Online. In: *Slavné obrazy*. [cit. 2024-06-22]

¹³ [Srov.] NEZVAL, Vítězslav. *Abeceda: taneční komposice Milči Mayerové*. Praha: Volvox Globator, 2023.

a inspiruje scénická umění a je velmi důležitý vzájemný vztah mezi těmito disciplínami.

Už v antickém Řecku byl tanec součástí dramatických představení, až po barokní operu, kde se tanec rozvíjel paralelně s jinými uměleckými formami. V romantismu se balet začal zavádět jako samostatná disciplína, ale jeho vliv na scénické umění zůstal nezměněn.

3.1 Divadlo

Divadlo je jednou z nejstarších forem umění, které slouží nejen jako prostředek zábavy, ale také jako platforma pro zkoumání lidské zkušenosti. Má schopnost zprostředkovat emoce, příběhy a myšlenky. Tyto schopnosti činí z divadla unikátní uměleckou formu, která se neustále vyvíjí.

Kořeny divadla sahají až do antického Řecka, kde se dramatické formy, jako jsou tragédie a komedie, staly populárními prostředky pro komentování společenských a politických témat. Během středověku se divadlo přesunulo na náměstí a do kostelů, kde se často inscenovaly náboženské hry. Období renesance přineslo oživení klasických forem a vznik nových dramatických žánrů. V této době se začaly stavět první divadelní budovy, což bylo důležité pro rozvoj scénografie a herectví. Baroko následně obohatilo divadlo o složité scénické efekty a hudební doprovod. Divadlo se stalo výraznější a více zaměřené na vizuální dojem. V 19. a 20. století divadlo procházelo důležitými změnami, které přinesly nové formy a techniky. Realismus a naturalismus přivedly na scénu každodenní život.¹⁴

Hamlet od Williama Shakespeara je příklad nejslavnější tragédie. Tragédie se zaměřuje na vážná témata, často s tragickým koncem. Postavy čelí osudovým konfliktům, které odhalují hluboké pravdy o lidské povaze. Sen noci svatojánské

¹⁴ [Srov.] EYER, Richard a Nicholas WRIGHT. *Changing stages: A view of British theatre in the twentieth century*. 38 Soho Square, London W1V 5DF: Bloomsbury Publishing, 2000.

od Williama Shakespeara je příklad komedie. Komedie klade důraz na humor a satiru. Zaměřuje se na lidské slabosti a často smírem nebo svatbou. Jindřich V. od Williama Shakespeara je příklad historické hry. Historická hra zpracovává historické události a posatvy, často s cílem reflektovat současnou politickou situaci. Čekání na Godota od Samuela Becketta je příklad absurdního dramatu. Absurdní drama experimentuje s nelogičností a existenciálními otázkami, často zpochybňuje tradiční struktury a smysl života.

Divadlo zůstává důležitou součástí kulturního dědictví a uměleckého vyjádření. Jeho schopnost oslovit veškerou věkovou kategorii, lidské emoce a rozvíjet kritické myšlení činí z divadla nepostradatelný nástroj pro zkoumání lidské povahy a společnosti. Svou flexibilitou a neustálým vývojem si divadlo udržuje své místo v srdcích diváků po celém světě.

3.2 Opera

Opera je forma umění, která spojuje hudbu, divadlo a vizuální umění. Opera vznikla na přelomu 16. a 17. století v Itálii jako pokus o znovu objevení antického řeckého dramatu. První významnou operou je Dafne od Jacopa Periho. V průběhu baroka se opera rozvíjela a rozšířila po celé Evropě. Mezi významné skladatele patří Claudio Monteverdi a Georg Friedrich Händel. Opera kombinuje několik uměleckých forem. Základem je hudba, která prostřednictvím orchestru a pěveckých výkonů vyjadřuje emoce a posouvá děj. Scénografie, kostýmy a režie jsou klíčové pro vizuální ztvárnění příběhu. Opera má výrazný vliv na kulturu a společnost. Často reflektuje politické, sociální a kulturní otázky. Oslovuje diváky různých generací a zemí. Opery v období baroka byly charakteristické využitím recitativů a árií. Monteverdiho Orfeo je považován za první mistrovské dílo žánru. V období klasicismu se opera stala přístupnější širšímu publiku. Wolfgang Amadeus Mozart obohatil operu o hlubokou psychologii postav, například v Donu Giovannim. V období romantismu získala na emocionalitě a dramatičnosti. Giuseppe Verdi a Richard Wagner vytvořili díla s komplexními příběhy a silnou hudební expresí jako Aida a Prsten Nibelungů. Ve 20. století

se objevily nové styly a experimenty. Významnými skladateli byli například Benjamin Britten a Igor Stravinskij.¹⁵

Opera zůstává důležitou součástí světového kulturního dědictví. Její schopnost propojit různé formy umění a oslovit diváky silnými emocemi a komplexními příběhy činí operu jedinečným žánrem. Opera se i nadále vyvíjí a přitahuje nové diváky, které objevují bohatství a krásu.

3.3 Činohra

Činohra je dramatická forma, která klade důraz na herecké výkony, dialogy a psychologii postav. Vyvinula se z anglického divadla, kde se dialogy a dramatické struktury staly středobodem představení. V renesanci získala na popularitě díky autorům jako William Shakespeare, jehož díla kombinovala postavy a bohaté dialogy. Činohra se vyznačuje silným důrazem na dialog, herecké výkony a realistické postavit. Důležitá je také scénografie a kostýmy, které podporují autenticitu příběhu. Velmi důležitá je také motivace postav. Slouží jako platforma pro zkoumání lidského chování, morálních dilemat a společenských problémů. Je důležitý nástroj pro kritiku a analýzu společnosti. Činohra je přitažlivá pro široké publikum. V období renesance Shakespeare a jeho současníci přinesli hlubší psychologii postav a složitější zápletky. Díla jako Hamlet a Romea a Julie položila základy moderní činohře. V období osvícenství se činohra za měřila na morální otázky a sociální satiru. Moliér a jeho komedie Lakomec odrážejí společenské normy a neřesti. V 19. století činohru reprezentovali autoři jako Henrik Ibsen a Anton Pavlovič Čechov. Soustředili se na věrohodné postavy a každodenní životní situace. V současné době jsou v činohře experimenty s formou a obsahem. Příkladem může být dílo Samuela Becketta a Tennesseeho Wiliamse.¹⁶

¹⁵ [Srov.] *Opera*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 16. 5. 2024. [cit. 2024-06-21]

¹⁶ [Srov.] ŠKRABAL, Ondřej. *O čem je řeč, když mluvíme o činohře*. Online. Český rozhlas. 2019. [cit. 2024-06-21]

Činohra je klíčovým žánrem divadla, který se neustále vyvíjí a obohacuje divadelní umění. Díky svému zaměření na lidské emoce, konflikty a morálku nabízí divákům nejen zábavu, ale také hluboké zamyšlení nad životními otázkami.

3.4 Balet

Balet je jednou z nejvýznamnějších forem scénického umění, kombinující pohyb, hudbu a vizuální estetiku k vyjádření emocí nebo příběhů. Historie sahá stovky let zpět a jeho vliv je patrný nejen v tanci, ale i v dalších oblastech umění. Tento umělecký styl vznikl v Itálii během renesance v 15. století a později se rozvinul ve Francii a Rusku, kde dosáhl své klasické formy. Důležité aspekty baletu jsou: technika, scéna, kostýmy, hudba, role a postavy. Technika baletu je známá svou precizností pohybu, elegancí a důrazem na estetiku. Tanečníci se učí zvládat náročné pohyby, jako jsou piruety, skoky a pózy, které vyžadují vysokou úroveň fyzické zdatnosti a disciplíny. Tráví celé dny v baletních sálech, aby byli ti nejlepší a většinou tomu také obětují celý svůj čas a život. S baletem se také můžeme setkat v moderním scénickém umění. Často slouží jako inspirace pro další formy tanečního vyjádření. Prolíná se do různých žánrů, od klasických oper až po současný tanec. Někteří choreografové experimentují s tradičními prvky baletu, které dosazují do moderních tanců. Tím se vytvářejí moderní a nekonvenční představení. Mezi nejznámější klasické balety patří *Labutí jezero* (viz Přílohy I., obr. 7) a *Louskáček* (viz Přílohy I., obr. 8) od Petra Iljiče Čajkovského. Kromě tradičního baletu existují i moderní a neoklasické varianty, které kombinují klasické techniky s inovativními přístupy.¹⁷ Balet je nejen estetickým zážitkem ale také důležitým kulturním úkazem. Můžeme se setkat s tématy jako je láska a konflikt. Pomocí baletu se diváci mohou hluboce ponořit do příběhu a emocí.

Balet zůstává neodmyslitelnou součástí scénického umění, jehož vliv je patrný v mnoha oblastech kultury. Jeho schopnost vyjádřit složité emoce a příběhy

¹⁷ [Srov.] HOŠKOVÁ, Jana. *Cesty k tanečnímu a baletnímu mistrovství: Taneční konzervatoř hlavního města Prahy, 1945-2005*. Liberec: Knihy 555, 2005.

prostřednictvím pohybu z něj dělá nadčasovou formu umění, která i nadále fascinuje publikum po celém světě.

3.5 Moderní umění

Moderní umění ve scénickém umění představuje inovativní a experimentální přístupy, které rozšiřují hranice tradičních forem. Umělci začali experimentovat s novými formami, materiály a technikami, což vedlo k rozvoji nových směrů, které ovlivnily scénická umění. Přináší nové perspektivy a vyvolává diskuse o povaze umění, identity a společnosti. Jeho experimentální povaha vybízí diváky k aktivnímu zapojení. Choreografové vymysleli nekonvenční pohyby do svých děl, což otevřelo nové způsoby vnímání těla a prostoru. Někteří umělci využívají tělo jako nástroj uměleckého vyjádření, překračující hranice mezi uměním a životem. Moderní umění se neustále vyvíjí a obohacuje naši kulturní krajinu.

4 Tanec a pohyb v umění

Naše tělo můžeme brát jako náš nástroj, předmět nebo dokonce jako kulisu našeho bytí. Vhodně to vystihuje tento citát: „Tělo není v žádném případě něčím, co už známe, a proto si můžeme s tělem dělat, co chceme.“¹⁸ Nejpřirozenějším pohybem pro člověka je chůze, je to něco tak jednoduchého a naprosto přirozeného, ale pořád je důležité si uvědomit, že i tato chůze může v sobě zahrnovat spoustu aspektů, které je potřeba dodržovat. Dokážeme chůzi provádět v určitém rytmu a také pro nás není problém rytmus změnit. To je krása, kterou my jako lidé dokážeme, ale máme právě aspekty, které naši chůzi mohou ovlivňovat. Například prostředí je prvním z aspektů. Záleží, jestli se budeme pohybovat po silnici, lesní cestě, louce, po pláži, ve vodě nebo například ve městě.

¹⁸ [Srov.] HOGENOVÁ, Anna. Pohyb a tělo: výběr filosofických textů. Praha: Karolinum, 1998, s. 102.

Naše tělo se snaží dokázat přizpůsobit každému terénu. Někdy naše chůze může být rychlejší nebo pomalejší. Další aspekt, který také může hrát roli na naši chůzi je počasí. Bude záležet, jestli bude pršet, svítit slunce, velký vítr nebo sníh. Opět se naše tělo bude snažit co nejlépe přizpůsobit podmínkám.

Pohyb je změna polohy nebo pozice objektu nebo organismu v prostoru vzhledem k jeho okolí. Je to základní fyzikální jev, který lze pozorovat, ve všech částech přírody a ve všech rozměrech, od mikroskopických částic až po kosmická tělesa.

Tanec je umělecký projev, při kterém se tělo pohybuje v rytmu hudby, jiného zvuku nebo zpěvu. Můžeme mít různé formy a styly. Slouží také k vyjádření emocí, příběhů nebo kulturních tradic.

Když se na tanec díváme vidíme pouze konečnou podobu. Vidíme pouze tanečníky, kteří vystupují a něco nám předávají. Kolikrát si neuvědomujeme, kolik práce, snahy, zkoušek je za tímto tancem. Nevnímáme to, že za samotným pohybem je mnohem více. Ráda bych Vám tady popsala za mě zajímavé taneční styly, které lidé moc neznají a myslím si, že stojí za to je trochu poznat, protože jsou spojené s uměním.¹⁹

4.1 Počátky tance

Každý z nás určitě viděl v televizi, na internetu nějaké domorodce, kteří tancují kolem ohně. Určité formy tance se objevují už v pravěku, ale nedá se mluvit o tanci, jak ho známe dnes. Pravěkým lidem chyběla ladnost, takže jejich pohyby byly ostré, neohrabané a vůbec to tanec nepřipomínalo, ale i přes tyto překážky jim nic nebránilo v tom, aby vyjádřili své pocity, užívali si to a pořádně si zatancovali. Pro pravěké lidi byl tanec spojený s lovem zvěře. Lidé se snažili napodobit zvíře, které lovili. Byl spojený také i s radostí, kterou měli, při vydařeném lovu. Poté to byly oslavy celého kmene, při kterých dupali

¹⁹ [Srov.] KAVÁLKOVÁ, Patricie. *Kresba tělem*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. [cit. 2024-06-10]

a poskakovali. Postupem času si člověk začal více uvědomovat sám sebe a okolí. Lidé pomalu, ale jistě přidávali do pohybu ladnost a cit. Inspirovali se třeba v bojovém umění, ale i každodenní činností, kterou dělali. Začali se objevovat náboženské tance, tance lásky, dokonce pohřební tance a uctívání bohů.²⁰

4.2 Lockin'

Lockin' sloužil hlavně k pobavení přihlížejícího publika. Tento styl se dá nejlépe popsat jako hravý tanec s přehnanými gesty a zřetelnými nevšedními rychlými pohyby, které jsou od sebe oddělené pauzou, která je pro tento styl charakteristická. Za místo vzniku je pokládáno západní pobřeží USA (L.A, San Francisco,..) koncem 60 let. Zakladatelem tohoto stylu a také prvním tanečníkem Lockinu je Don Campbell. Tanečník se snaží napodobovat běžné denní situace. Jak už víme, tak je to Funky tanec, který otevřel cestu Hip Hopu. Hlavní prvek je "Lock" je to točivý pohyb v zápěstí tam a zpět. Lock můžete dělat na několik různých způsobů, nemáte žádné hranice, nesmíte se bát si s tím jakkoliv hrát. Jak se říká, ve fantazii se meze nekladou. Lockin' se často zakončuje nějakým vtipným trikem nebo tanečník zamrzne (zastaví pohyb a zůstane dvě sekundy v daném pohybu). Často se říká, že se tanečníci Lockinu snaží napodobit klauna, proto se často oblékají do barevných obleků, pestrobarevných košil, velkých čepic a klobouků a kšand. Tanečníci také napodobují pohyby kreslených postav tzv. cartoons. Nejznámější je ScoobyDoo (po kterém se jmenuje taneční krok, který napodobuje Scoobyho zběsilé běhání). Diváci často reagují smíchem na jejich tanec. Lockin' je jeden z mála stylů, u kterého můžeme pojmenovat například Scoobydoo, Lock (open, close), Point, Funky chicken a jiné. Ty však v podání každého tanečníka vypadají různě. Záleží na tom, jaký má tanečník funky feel (cítění). Jinak vypadá Lock z Francie a jinak vypadá ze Švédska²¹ (viz Přílohy I., obr. 9).

²⁰ [Srov.] Martina. Historie tance. *Taneční magazín* [online]. 6. 2. 2009 [cit. 2024-06-10].

²¹ [Srov.] Lockin: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].

4.3 Poppin'

Tento tanec pochází z východního pobřeží Kalifornie ve čtvrti Oakland. Vznikl v 70 letech 20. století. Vychází z taneční černošské kultury a inspirované Lockinem. Za zakladatele tohoto stylu je považována skupina Electric Boogaloos (dříve známá jako Electric Boogaloo Lockers). Tančival se na funky hudbu a býval funky, ale poslední dobou se spíše tančí na elektronickou hudbu a ztrácí se feel (cítění). Celý styl je založen na vytváření různých iluzí za pomoci vlastního těla. Základním pohybem je "Pop" což znamená zásek, který zakončuje kontrolovaný či nekontrolovaný pohyb tanečníka. Charakterizujeme tak rytmické trhavé impulsy různých částí těla prováděné napínáním a strnutím svalů, které ukončují jednotlivé pohybové kreace. Často využívá pohyby, které připomínají animaci kreslených postav nebo robota²² (viz Přílohy I., obr. 10).

4.4 Break dance

Styl tance, který vznikl opět ze začátku 70 let 20. století. Oficiálně se nazývá B-boying, Break dance je jen komerční označení pro tento tanec. Break dance nemá žádného zakladatele. Neví se, kdo ho začal tančit první. Mezi prvními bboys a bgirls jsou například Sasa, Trixie, Clark Kent, El Dorado Mike a mnozí další. První tanečníci předváděli pády na zem a opětovné zvedání na úder v break beatu. Break dance je založen na prvcích latinského tancování, akrobacie a něčem, čemu se říká „rocking“. Jako tanec je velmi náročný a zahrnuje dlouhé hodiny práce a spousty zranění. Break dance se velmi často tančival mezi pouličními gangy, ze kterých se postupně stávaly taneční skupiny. Nejznámější z té doby je Zulu Kings a The Rock SteadyCrew²³ (viz Přílohy I., obr. 11).

²² [Srov.] Poppin: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].

²³ [Srov.] Breakdance: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].

4.5 Vogue

Vogue je taneční styl, který vznikl v USA, v New Yorku, Miami a Los Angeles kolem 60. až 70. let v gay komunitě mezi černochoy a Hispánci. Tehdejší společnost nepohlížela s moc velkým respektem na tehdejší sexuální menšinu. Doma nebyli akceptováni a mnohdy z domu i vyhozeni, proto se museli skrývat. Tito lidé se uchýlovali do společných bydlení takzvaných „housů“. V těchto domech žili společně a sdíleli informace a rozvíjeli tanec. Od těchto „housů“ se odvozují i některé vogueové skupiny jako například House of Ninja nebo House of Vogue. Název je stejný, jako modní časopis VOGUE. V časopisu jsou foto modelky, a dokonce i vězni pořádali soutěže, kdo nejlépe napodobí pózu a výraz dané modelky. Z toho se také do Vogue dostávají mnohé pózy a pohyby, které se v časopisech objevovaly. V tanci se objevují různé aspekty jazzu, baletu a gymnastiky. Značně čerpá z módy, inspiruje se chůzí po molu, chováním a pohyby modelky. Taneční výstupy stojí často na přesných liniích a pózách. Tanečníci často mají extravagantní kostýmy a vysoké podpatky. Hudbou pro Vogue je úderná housová hudba. Významnou osobností pro Vogue je Willi Ninja. Je to tanečník, který se tanci věnuje už od mládí. Tento styl nevytvořil, ale pouze ho vyvinul na vysokou úroveň. Na Vogue a na sebe upozornil výstupem v dokumentu Jennie Livingstonové, *Paris Burning* (1991). Willi je zakladatelem skupiny House of Ninja, ale umírá na selhání srdce spojené s chorobou AIDS ve 45 letech 24 (viz Přílohy I., obr. 12).

5 Tanec jako vyjádření emocí a myšlenek

Tanec je univerzální formou lidského vyjádření, jež se objevuje napříč kulturami a epochami. Slouží nejen jako prostředek zábavy a společenské interakce, ale také jako hluboký a komplexní způsob, jak vyjádřit emoce a myšlenky. Zaměříme se na

²⁴ [Srov.] HHD. Taneční styl Vogue, jeho historie, vývoj i současnost. *HIPHOPDANCE.CZ: Street dance Mag*[online]. 2009, 3. 4. 2016 [cit. 2024-06-10].

to, jak tanec umožňuje lidem komunikovat své vnitřní světy a jaké jsou jeho významné aspekty v kontextu emocionálního a myšlenkového vyjádření.

Od pradávných dob sloužil tanec jako prostředek rituálního a duchovního vyjádření. V pravěkých kulturách byly tance součástí náboženských obřadů, oslav sklizně a důležitých společenských událostí. V antickém Řecku a Římě byl tanec integrální součástí divadelních představení, která zkoumala lidské emoce a myšlenky prostřednictvím dramatických příběhů.

V renesanci a baroku se tanec stal jedním z klíčových prvků královských dvorů, kde nejen zábavně demonstroval moc a prestiž, ale také sloužil jako prostředek komunikace mezi šlechtici. Balet, který se v této době vyvinul, kladl důraz na estetiku a technickou dokonalost, avšak stále více se zaměřoval i na schopnost vyjádřit složité emoce a příběhy.

Na tanec můžeme pohlížet jako na neverbální komunikaci. Tanec využívá pohyby těla, gesta a rytmus k přenosu emocionálních stavů a myšlenek, které mohou být obtížně vyjádřitelné slovy. Různé pohyby a výrazy tváře mohou symbolizovat širokou škálu emocí, od radosti a štěstí po smutek a zoufalství. Například v baletu může i pouhé zvednutí ruky či výraz obličeje odrážet konkrétní náladu či myšlenku. Změny v rychlosti a rytmu tance mohou symbolizovat dynamiku emocionálních prožitků. Rychlé a energické pohyby často vyjadřují vzrušení nebo radost, zatímco pomalé a plynulé pohyby mohou signalizovat smutek nebo melancholii. Jak tanečníci využívají prostor a jaké tvary tvoří svými těly, může také vyjadřovat různé myšlenky a pocity. Například kruhové formace mohou naznačovat jednotu a harmonii, zatímco ostré a nepravidelné tvary mohou symbolizovat konflikt nebo zmatek.²⁵

Zde jsou příklady tanců, které vyjadřují emoce.

Balet: Klasický balet využívá precizní techniku a choreografii k vyprávění příběhů a vyjádření emocí. Například v baletu "Labutí jezero" choreografie a hudba

²⁵ [Srov.] *Art opens the child's soul: [papers delivered during the European Regional Seminar of OMEP ; Prague 24-28 of September 1997]. Edice pedagogické literatury.* Brno: Paido, 1997.

dohromady vytvářejí silný emocionální zážitek, který zprostředkovává příběh o lásce a zradě.

Moderní tanec: Tento styl, který vznikl na začátku 20. století, se více zaměřuje na vyjádření osobních emocí a myšlenek tanečníků. Představitelé jako Martha Graham využívali nových pohybových technik k vyjádření vnitřních konfliktů a emocionální intenzity.

Tradiční folklorní tance: Mnoho kultur využívá tanec jako prostředek ke komunikaci kolektivních emocí a kulturních příběhů. Například flamenco, původem ze Španělska, je známé svou schopností vyjádřit intenzivní pocity, jako jsou vášeň, smutek a radost.

Tanec jako vyjádření emocí a myšlenek je komplexní a mnohvrstevnatý jev, který nabízí nesčetné možnosti pro zkoumání lidské psychiky a kulturní identity. Skrze pohyb, rytmus a prostor umožňuje tanečníkům sdílet své vnitřní světy způsobem, který přesahuje hranice slov. Tanec tak nejen obohacuje naše kulturní a umělecké dědictví, ale také přináší hluboké osobní a společenské významy, které spojují lidi napříč časem a prostorem.

6 Tanec a pohyb v lidské kultuře

Tanec je pohyb ladící s hudbou, ale pro lidi, kteří se mu věnují, to je i něco víc než pouze to. Je to pro ně vyjádření pocitů, svoboda, relaxace po náročném dni, komunikace s okolím, radost, zábava, posílení fyzické zdatnosti, práce a smysl celého života. Tancovat může každý z nás, na jakou hudbu chce, jaké pohyby chce, jak to cítí, s kým chce, je to prostě pouze na tom člověku a nezáleží na tom, odkud pochází, kolik mu je, co dělá za práci nebo na náboženství. Tanec nikoho neodsuzuje a má otevřenou náruč pro každého z nás. Improvizace je pro tanečníka velice důležitá. Ptáte se, co to improvizace je? Je to vlastní vyjádření tanečníka bez náležité přípravy, v tanci se tomu říká Freestyle. Tanečník se pohybuje podle

hudby, jaký pro něj má zrovna ta hudba význam. Mnoho tanečnicků improvizací 'vypráví' nějaký příběh a často jsou v tom neuvěřitelné emoce.

Umělecké vyjádření prostřednictvím tance představuje jedinečný způsob sdílení emocí, pocitů a myšlenek bez nutnosti verbální komunikace. Tanec, včetně forem jako balet, step a moderní tanec, je prezentován při koncertech či divadelních představeních, kde tělesné pohyby, rytmus a gesta slouží pro vyjádření příběhů. S využitím rytmických, strukturovaných nebo improvizovaných pohybů, taneční umělci vyprávějí příběhy a sdílejí myšlenky. Na tanec se nepotřebujeme učit různé jazyky. Je stejný v každém jazyce a propojuje kultury napříč světem, poskytující univerzální prostředek komunikace prostřednictvím mimiky, držení těla a jazyka pohybu. Je to umělecká forma, která spojuje lidi a umožňuje jim sdílet své duševní světy bez ohledu na jejich jazykové či kulturní pozadí.²⁶

Máme několik tanečních stylů. Každý z nich je jedinečný a odrazují různé kulturní, historické a hudební vlivy. Každý tanec má své vlastní charakteristiky. Jako je například pohyb a výraz. Mezi nejpopulárnější taneční styly patří: balet, Street Dance, standardní tance, latinsko-americké tance, Tap dance, Bollywood, Disco dance, Contemporary, scénický tanec, moderní tanec, step.²⁷

6.1 Tanec v říši zvířat

Tanec můžeme brát jako univerzální formu vyjádření a komunikace, a to nejen v lidské kultuře, ale i v říši zvířat. Tanec nám umožňuje vyjadřovat emoce, sdílet příběhy a navazovat sociální vazby. Nicméně o tanci se nemusíme bavit jen ve spojení s lidskou kulturou. V říši zvířat můžeme narazit na podobné formy pohybu a komunikace, které mohou mít stejný význam jako tanec u lidí. Co nám to tedy

²⁶ [Srov.] STAVĚLOVÁ, Daniela; TRAXLER, Jiří a VEJVODA, Zdeněk (ed.). *Tanec: záznam, analýza, pojmy : sborník z 2. etnochoreologického semináře - Praha 14.-15. března 2002*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2004.

²⁷ [Srov.] Martina. *Historie tance. Taneční magazín* [online]. 6. 2. 2009 [cit. 2024-06-10].

o pohybu vypovídá? Vypovídá nám to, že tanec je univerzálním jazykem, který můžeme najít v různých kulturách.

Zvířata se mohou mezi sebou dotýkat, ale je to pouze u zvířat, která se velmi dobře znají. Dotekem může zvíře přenášet různé informace, může se uklidnit, zlepšit náladu nebo to brát jako formu nějakého pozdravu. Pokud se dotknou zvířata různých druhů, tak to může vyvolat negativní chování. Tyto vlastnosti můžeme také pozorovat v lidské kultuře.

Jak zvířata projevují tanec? Můžeme se podívat na různé příklady tanců u zvířat. Například taneční námluvy u ptáků. Samec se snaží zaujmout samici svým pohybem v období páření. Další máme složité rybí choreografie u hejna ryb. Taneční rituál hřebce při souboji o nadvládu nad stádem koní. Je to známe jako kolébavý tanec, kdy se tento taneční souboj odehrává mezi hřebcem a jeho konkurencí. Taneční rituál hmyzu, a to hlavně u včel medonosných při tanečním letu. Kde tento tanec slouží jako způsob komunikace o své poloze a vzdálenosti hledaného pylu. Delfíni, ptáci či některý druh hmyzu, tak tancují pouze pro zábavu bez nějakého účelu.

Vidíme, že tanec v říši zvířat není pouze za účelem páření či sociální interakce. Může to být také za účelem získání potravy, nalákání kořisti, tanec pouze pro zábavu a další různé účely. Můžeme si všimnout, že tanec není pouze omezen na lidi, ale můžeme se s ním také setkat v přírodě.

Celkově můžeme tanec v říši zvířat považovat za druh umění, které by bylo škoda vynechat z této diplomové práce. Kombinuje biologii, umění, estetické cítění, pohyb, komunikaci, barvy, zvuky, prostředí. Všechno tohle můžeme využít ve výtvarné výchově jako inspiraci pro nové nápady, náměty hodin, studium skutečnosti, pro nové techniky, experimentaci, jak různě zachytit pohyb, propojení mezipředmětových vztahů jako je biologie, etologie, ekologie, prvouka a výtvarné aktivity, které se zaměřují na zachycení pohybu.²⁸

²⁸ [Srov.] BÍMOVÁ, Eva. Nahlédnutí do světa zvířat. Nová Akropolis [online]. [cit. 2024-03-29].

6.2 Tanec v říši rostlin

Jak víme, tak tanec se vyskytuje v mnoha podobách a významech po celém světě. Jeho interpretace není omezena pouze na lidskou populaci. V této kapitole se zaměříme na tanec v rámci přírodního světa, a to konkrétně fauny a flóry. Rostliny mohou tancovat tím, jak reagují na světlo, vítr a jak reaguje s okolními organismy. Studium těchto tanečních forem může inspirovat lidské taneční umění a přispět k hlubšímu porozumění vzájemných interakcí mezi živými organismy a jejich prostředím.

Rostliny mohou na první pohled působit staticky a že se ani nehýbají, ale opak je pravdou. Jejich taneční projevy jsou složité a dynamické. Můžeme pozorovat jejich reakce na světlo, vítr a okolní organismy. Slunečnice, jak víme, tak sledují pohyb slunce. Květy rostlin přitahují opylovače. Také to můžeme brát jako taneční pohyb rostlin.

Taneční formy mezi zvířaty jsou fascinující, jak už jsme si uváděli v kapitole před touto. Víme, že některé druhy zvířat předvádějí složité taneční rituály při páření nebo teritoriálních soubojích, jiná zvířata se mohou pohybovat s lehkostí a elegantností. Například při pohybu v hejnu nebo stádu. Příkladem může být tanec ptáků při námluvách nebo komunikace hmyzu při námluvách.

Při pozorování fauny a flóry se můžeme inspirovat. Náš taneční projev můžeme přirovnávat k pojmům z fauny a flóry, protože se dokážeme pohybovat stejně. Můžeme se pohybovat ze strany na stranu jako pampelišky nebo zvonky. Můžeme se otáčet za sluncem jako Slunečnice, dokážeme napodobit pohyb psa, kočky i spousty jiných zvířat a rostlin. V tomhle je krása našeho těla. Dokážeme napodobit spoustu živých i neživých objektů a předmětů.

Tanec v říši fauny a flóry je fascinující. Pomáhá nám porozumět širokému spektru tanečních projevů v přírodě. Jeho zkoumání může nám může pomoci při rozvoji tanečního umění, ale také dokážeme pochopit interakce mezi živými organismy a jejich prostředím.

7 Užití těla jako štětce v umění

Malování prsty či různými částmi těla je jednou z prvních výtvarných technik, kterou člověk používá od útlého dětství. Tato metoda je intuitivní, přirozená a umožňuje přímý kontakt s materiálem, což podporuje kreativitu a zábavu. Jak děti rostou a rozvíjejí své výtvarné dovednosti, často začínají používat sofistikovanější nástroje jako jsou štětce, tužky a další pomůcky, které jim umožňují dosáhnout větší přesnosti a detailnosti. Malba pomocí přímého kontaktu lidského těla mezi barvou a plátnem přechází do pozadí a u většiny jedinců touha po experimentování úplně zaniká.

V dospělosti se někteří malíři rozhodnou vrátit k používání prstů nebo jiných částí těla při tvorbě svých děl. Tento návrat k jednoduchosti a přímému kontaktu s plátnem nebo papírem může mít různé motivace, kterými mohou být prolnutí autora s dílem, ozvláštňení obrazu experimentální technikou či dodání obrazu na dynamice.

Navíc, pro některé umělce může být návrat k malování prsty způsobem, jak se vrátit k čisté a nekomplikované radosti z tvorby, kterou zažívali v dětství. Tento přístup může být osvobozující a může otevřít nové možnosti pro experimentování a inovaci v jejich tvorbě. Návrat k malování prsty může umělcům nabídnout pocit svobody a spontánnosti, který často chybí při používání tradičních nástrojů. Když používají prsty, umělci se mohou více soustředit na přímý prožitek z tvorby, aniž by se museli starat o technickou preciznost nebo složité techniky. Tento přímý a neformální způsob práce může vést k uvolnění kreativity a nové inspiraci. Umělci mohou objevovat nové způsoby, jak pracovat s barvami a texturami. Malování prsty nabízí umělcům možnost experimentovat s různými materiály a technikami, které by nebyly možné s tradičními nástroji. Například mohou kombinovat různé barvy přímo na plátně, vytvářet jedinečné textury pomocí různých částí rukou nebo dokonce těla, a objevovat nové způsoby, jak vyjádřit pohyb a dynamiku. Přímý kontakt s barvami a plátnem může umožnit intenzivnější a osobnější prožitek z tvorby. Tento způsob tvorby může být terapeutický a poskytovat umělcům možnost zpracovat a vyjádřit své pocity způsobem, který je pro ně autentický a osobní.

7.1 Užití těla jako štětce v historii

Malování tělem a obzvláště prsty je technika s hlubokými historickými kořeny. Vývoj této techniky malby můžeme pozorovat od pravěku po současnost. Autoři ji využívali nejen k vyjádření motivů obrazů, ale též k zachycení dynamického pohybu zobrazovaných objektů.

Pravěké jeskyně s nástěnnými malbami jsou jedním z nejstarších dochovaných uměleckých projevů lidstva. Tyto jeskynní malby poskytují cenné informace o životních událostech ze života pravěkých lidí, jejich kultuře či rituálech spojených s náboženstvím. Pravděpodobně nejznámějšími pravěkými jeskyněmi s nálezy nástěnných maleb jsou jeskyně Lascaux ve Francii (viz Přílohy I., obr. 13) a jeskyně Altamira ve Španělsku (viz Přílohy I., obr. 14). Jejich výzdobu tvoří nástěnné malby především zoomorfní tematiky. Podpurným argumentem pro techniku malby částmi těl jsou obtisky lidských dlaní, které byly nalezeny i v dalších jeskyních komplexech jakými jsou El Castillo ve Španělsku (viz Přílohy I., obr. 15) či jeskyně Pech Merle ve Francii (viz Přílohy I., obr. 16).

Za největšihlasnějšího umělce barokní doby lze považovat Petra Brandla (24. 10. 1668 – 24. 9. 1735). I tento autor vynikající svou reliéfní, vrstevnatou technikou a prací se světlem, se při své tvorbě nejednou přiklonil k netradičním technikám malby.

Specifickou technikou pro Brandlovu tvorbu, kterou se odlišoval od svých současníků, byla malba prsty. Zejména ze dvacátých let osmnáctého století se dochovaly obrazy tvořené touto technikou. Při tvorbě těchto obrazů docházelo k fyzickému vpíjení autora do malby. V některých inventářích bychom tyto obrazy mohly nalézt pod pojmem „obrazy prsty malované“. Neznamená to, že byly jeho obrazy namalovány jen pomocí prstů. K přechodu k malbě prsty docházelo až při závěrečné fázi tvorby jednotlivých uměleckých děl, kdy do ještě nezaschnutého podkladu začal autor zasahovat svými prsty, násadou štětce nebo nehty, čímž došlo k fyzickému prolnutí autora s malbou. Nelze přesně určit důvod autorova počínání, protože se nám nedochoval žádný písemný záznam, proč se Brandl k této technice přikláněl. Jedním z důvodů mohlo být ozvláštnění a vytvoření kuriózního díla v té době neobvyklého. Dalším důvodem by mohl být požadavek

zadavatele, který se mohl inspirovat jinou obrazovou kolekcí. Další domněnkou je i vyjádření autorova sochařského cítění, která je podpořena Brandlovým životopisem od malíře Jana Jakuba Quirina Jahna. Tehdejší běžnou praxí při tvorbě figurálních kompozic bylo vytvoření plastických modelů, které sloužily jako předloha pro výsledné autorovo dílo. K tvorbě plastických modelů se přikláněli malíři před Brandlem, například El Greco či Tintoretto. Dá se tedy usuzovat, že to, co Petr Brandl vytvořil prsty z hlíny, chtěl pomocí prstů přenést i na svá plátna. Za zmínku stojí portrét ze sbírek Národní galerie s názvem Podobizna muže v bílé paruce (viz Přílohy I., obr. 17) či obraz Simeon s Ježíškem (viz Přílohy I., obr. 18).²⁹

Portrét muže v bílé paruce od Brandla je považován za významný příklad barokní portrétní malby, který demonstruje nejen technickou dovednost umělce, ale také jeho inovativní přístup k tvorbě. Při podrobnějším zkoumání plátna můžeme na paruce muže pozorovat, jak Brandl do nezaschnuté malby zasahoval svými prsty. Tento detail odhaluje mistrovskou techniku, kterou Brandl použil k dosažení textur a jemných přechodů, jež by byly obtížně dosažitelné pouze štětcem. Použití prstů umožnilo Brandlovi dosáhnout většího stupně kontroly nad barvou a její aplikací, což vedlo k vytvoření realistické a živé textury vlasů.

U obrazu Simeon s Ježíškem je zásah do malby ještě zřetelnější. Na plátně lze sledovat vrstvení a textura barev, které svědčí o použití prstů při modelování detailů. Tento přístup dodává dílu hmatatelnou kvalitu a dynamiku, čímž zvyšuje emocionální dopad obrazu.

Podobně jako Petr Brandl zasahovali do svých maleb i další umělci, kteří touto experimentální technikou dodávali svým dílům na zajímavosti a dynamičnosti. Tento přístup k malbě nejen obohacoval vizuální stránku jejich prací, ale také přinášel novou úroveň interakce mezi umělcem a plátnem. Malba prsty, dlaněmi nebo jinými částmi těla vytvářela unikátní textury a stopy, které by štětcem nebylo možné dosáhnout.

²⁹ [Srov.] DOMŠOVÁ, Jana; KLÍMOVÁ, Jana a ZAJÍCOVÁ, Anna. Petr BRANDL Příběh bohéma. Online. 2023. [cit. 2024-06-09]

V průběhu 18. a 19. století byla tato technika spíše okrajovým jevem, avšak stále se našli umělci, kteří ji využívali k dosažení expresivnějšího výrazu. Například Francisco Goya v některých svých pracích experimentoval s přímými zásahy do malby, aby dosáhl dramatictějších efektů a většího emocionálního dopadu.

Větší rozmach však tato technika zažila až ve 20. století, kdy se stala jedním z charakteristických rysů moderního umění. Expresionisté, jako byl Jackson Pollock, prosluli svými dynamickými a spontánními metodami, kdy barvu na plátno stříkali, kapali nebo ji nanášeli rukama. Tento přístup byl součástí jejich snahy o přímější a autentičtější vyjádření vnitřních pocitů a myšlenek (viz Přílohy I., obr. 19).

7.2 Užití těla jako štětce v současném umění

Malba prsty a jinými částmi těla se stala oblíbenou i mezi současnými autory. Současní umělci často hledají nové způsoby, jak oslovit publikum a vyjádřit své myšlenky, a tato technika jim poskytuje prostředek k dosažení hlubšího spojení s jejich dílem. Umělci jako Iris Scott.

Iris Scott (1984) je současná americká umělkyně, která se proslavila svou jedinečnou technikou malby prsty. Její cesta k malbě prsty začala zcela náhodně. Během pobytu v Thajsku si jednoho dne uvědomila, že její štětce jsou špinavé a neměla čas je vyčistit. Místo toho začala malovat prsty a okamžitě ji tento způsob malby zaujal svou bezprostředností a možnostmi, které nabízelo (viz Přílohy I., obr. 20).

Technika malby prsty, kterou Iris Scott používá, zahrnuje přímé nanášení olejových barev na plátno pomocí prstů. Tento způsob jí umožňuje dosáhnout bohatých textur a živých barevných přechodů, které by štětce nebylo možné tak snadno vytvořit. Scott ve své práci často používá silné, syté barvy a její obrazy jsou charakteristické svým dynamickým a expresivním stylem. Za zmínku stojí tři její nejznámější díla a to *Shakin' Off the Blues*, *Blissful Barn* a *New York in the Rain*.

Shakin' Off the Blues je obraz, který zobrazuje psa otrásající se po koupeli. Živé barvy a dynamické tahy prstů vytvářejí dojem pohybu a energie. Tento obraz je jedním z jejích nejznámějších a ukazuje, jak efektivně dokáže zachytit moment a emoci prostřednictvím své unikátní techniky.

Dalším jejím obrazem je *Blissful Barn*. Tento obraz představuje starou stodolu obklopenou květinami a vegetací. Dílo vyzařuje klid a nostalgii a barvy jsou bohaté a syté, což přidává obrazu na hloubce a textuře.

New York in the Rain je obraz, kde se Iris Scott inspirovala městskou krajinou. Tento obraz zachycuje deštivou ulici v New Yorku. Technikou malby prsty vytvořila jemné přechody a odrazy světla na mokřím asfaltu, čímž dosáhla realistického a zároveň impresionistického efektu podobně jako u ostatních jejích děl.³⁰

Malba prsty a dalšími částmi těla tak nejen obohacuje estetický zážitek, ale také zdůrazňuje lidský dotek a přítomnost v uměleckém díle, čímž jej činí jedinečným a autentickým. Tento přístup k umění je důkazem toho, že kreativita nezná hranic a že i tradiční médium, jako je malba, může být neustále inovováno a reinterpretováno.

8 Výtvarně projektové vyučování v rámci VV na 1. stupni ZŠ

Projektová metoda vede děti k využívání znalostí získaných z různých předmětů při zpracování specifických témat, čímž jim umožňuje získávat praktické zkušenosti. Podle Roeselové je vznik této metody spojen se změnou pohledu na obor výtvarné výchovy. Klíčovou myšlenkou této metody je dlouhodobá práce s tématem v různých a často velmi odlišných formách. Tímto způsobem

³⁰ [Srov.] *About Iris Scott*. Online. Iris Scott. 2022. [cit. 2024-06-08]

se jednotlivé náměty prolínají a vytvářejí fáze s širším poznáním, silnější citovou vazbou a hlubší myšlenkovou linií.³¹

Zásadní podmínkou pro realizaci výtvarného projektu je přijetí a respektování koncepce učitele, která vychází z myšlenky a logiky projektu. V projektovém vyučování mají žáci aktivní roli: podílejí se na získávání informací, iniciují doplňující myšlenky a spoluvytvářejí podobu výuky. Učitel v tomto procesu funguje jako mentor, který žákům pomáhá objevovat nové technologie a zvládnout je. Hlavním přínosem projektového vyučování je pochopení souvislostí, které děti obohacují nejen o informace, ale také o hlubší vztah k tématu. Díky nově objeveným možnostem si žáci zvyšují sebedůvěru.

Pro zvýšení zainteresovanosti a zapojení dětí je vhodné o volbě tématu předem diskutovat a nabídnout více variant. Učitel svou aktivitou ovlivňuje děti především na začátku výtvarného projektu, kdy poskytuje motivaci, a v závěrečných fázích, kdy projekt spěje k naplnění pedagogického záměru. V průběhu projektu děti pracují individuálně či ve skupinách, přemýšlejí, využívají všech dostupných možností a projevují toleranci vůči sobě navzájem při dosahování cíle.

Na základní škole představuje projektové vyučování významnou podporu i z hlediska časové dotace. V rámci jedné či dvou hodin výtvarné výchovy nelze rozsáhlé téma důkladně prozkoumat, připravit a realizovat pomůcky a následně vše uklidit. Dítě prostřednictvím projektu vnímá skutečnost v souvislostech, tvořivě rozvíjí své dovednosti a spěje k danému výsledku, včetně zpětné vazby.

Stěžejní myšlenkou projektové metody je rozvoj tzv. soft skills, dovedností, které dítěti pomáhají vyjadřovat se a chápat sebe i ostatní. Tyto dovednosti usnadňují a zkvalitňují spolupráci s druhými lidmi a přispívají k celkovému rozvoji osobnosti žáka.³²

³¹ [Srov.] ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy*. Přepřac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003.

³² [Srov.] ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015.

II. PROJEKTOVÁ ČÁST

9 Vymezení obsahu a cílů tematického projektu Smím prosit?

Předchozí teoretická část se nám stala velikou inspirací pro naši projektovou část, v níž Vám bude představeno několik jednotlivých lekcí, které se zaměřují na tanec ve výtvarném umění. Kapitoly obsahují cíle, motivaci, formulaci výtvarného úkolu, výtvarné prostředky, tvůrčí kritéria, organizaci lekce a její následná reflexe.

9.1 Příprava a organizace projektu

Připravené hodiny proběhly na druhé Základní škole v Novém Městě na Moravě, Leandra Čecha 860. Na této škole jsem prováděla i povinnou měsíční praxi v roli třídního učitele, tak jsem spojila praxi a diplomovou práci dohromady. Působila jsem ve třetí třídě od února roku 2024. Ve třídě je 25 žáků, kde je jeden žák s mimořádným nadáním, 1 žák s IVP a 7 žáků s SPU. Ve třídě je také jeden asistent pedagoga.

Jedním z cílů této didaktické části diplomové práce bylo vytvoření návrhů několika lekcí v rámci hodin výtvarné výchovy. Tyto lekce měly za cíl hlouběji porozumět tanci z různých perspektiv. Neomezovaly se pouze na tradiční pojetí tance, které si každý z nás obvykle představí, ale zaměřovaly se na rozsáhlejší reflektování významu tohoto pojmu v širším kontextu.

Jednotlivé výtvarné lekce jsem koncipovala, pojmenovala a ověřila prostřednictvím praktického vyučování. Cílem bylo zjistit, zda navržený a realizovaný výukový obsah výtvarné výchovy přináší žákům přínosné a edukativní zkušenosti. Zároveň jsem se zajímala o přínos pro učitele. Tato zkušenost mi poskytla příležitost zkoumat svou schopnost působit v roli učitele, včetně role třídního učitele, a sledovat vlastní profesní růst.

Výtvarnou výchovu měli žáci každý pátek. Pokud jsem po žácích něco požadovala, aby si přinesli, tak na to měli celý týden. Měla jsem k dispozici veškerý materiál a pomůcky, které ve škole byly. Žáci mají své vlastní kufříky, ve kterých mají velké vodové barvy, štětec číslo 12 plochý, číslo 10 kulatý, kelímek, hadřík, igelitový ubrus na lavici, zástěra nebo staré triko, voskovky – 12 barev, plastelína – 10 barev, barevné papíry 20 listů, výsuvné lepidlo, suchý pastel, modelína a 10 špejlí v gumičce.

Tato třída byla pro realizaci námětů hodin pro výtvarnou výchovu velice ideální. Třída pro mě nebyla úplně nová. S žáky jsem se setkala před 2 lety, a to na 14denní náslechové praxi. S žáky jsme se znali, ale měli jsme prostor pro představení se a seznámení se. Třída je tvořivá, nadšená, do všeho jdou po hlavě a ničeho se nebojí. Tím, že jsem praxi začínala na začátku února, tak nám spousta lekcí krásně navazovala na sebe i s probíhajícími událostmi. Jako například lekce s výrobou masek na Masopust.

9.2 Obsahy jednotlivých lekcí projektu

V této kapitole se budeme věnovat podrobnému popisu celého projektu, přičemž jednotlivé části budou detailněji rozebrány v příloze.

Lekce projektu jsou naplánované tak, aby se každá lekce věnovala různému druhu umění, kde se můžeme setkat s pohybem. Záměrem celého projektu bylo, aby si žáci uvědomili, že pod slovem tanec si mohou představit i různé projekty ve výtvarné výchově. Čas jednotlivých lekcí je uveden v příložených metodických listech.

LEKCE PRVNÍ: MASKA NA MASOPUST

Na začátku první lekce jsme si vysvětlili záměr tohoto projektu. S žáky jsem na praxi strávila více času, takže jsme o této realizaci projektu již společně mluvili a jsou předem seznámeni. Následovala společná konverzace o tom, jestli ví, co to masopust vůbec je. Měli jsme to štěstí a první lekce nám vyšla chvilku po období masopustu, takže žáci byli seznámeni s tímto svátkem s paní třídní učitelkou. Na toto téma si spolu hodně povídali, tak jsem se snažila zaměřit své otázky hlavně na masky, kterým je věnována naše první lekce. Ptala jsem se také, jestli v jejich vesnici či městě dodržují masopust a zda používají nějaké masky. Pokud ano, tak jestli si masky vyrábí nebo kupují. Následovalo by video z masopustu, které bych žákům pustila a my bychom se zaměřili na masky. Tímto nám končil úvod.

Po úvodu, který měl žáky inspirovat pro tvorbu masek, tak jsme se vrhli na výrobu hmoty. S výrobou hmoty mi pomohla asistentka a paní třídní učitelka, takže výroba hmoty nám nezabrala časově moc práce. Hmotu jsme měli ve 3 nádobách, kolem kterých si žáci posedali a mohli tvarovat své masky. Jakmile žáci dokončili modeláž, tak se všichni společně na masky podíváme a povíme si, proč zrovna vytvořili takovou masku.

2. vyučovací hodina

Na úvod hodiny si připomene, co jsme vytvářeli během naší minulé vyučovací hodiny, Žáci si dobře pamatovali a povídali i informace o masopustu, které si zapamatovali. Znovu jsme se podívali na video, které jsme si pouštěli minulou hodinu, ale tentokrát jsme se zaměřili na barevné složení masek. Společně jsme uvažovali, proč zrovna tato maska má jistou barvu a jiná zase úplně rozdílnou.

Po úvodu jsme se pustili do malování masek. Výběr barev jsem nechala čistě na žácích. Kdo mě práci hotovou, tak položil svůj výtvar před tabuli zaschnout. Poté následuje reflexe. Všichni společně se na masky podíváme a povíme si, proč si vybrali, jakou barvu. Hodnotíme originalitu a jak se povedlo dětem udělat masku různě výraznou.

LEKCE DRUHÁ: NAŠE VLTAVA

V této lekci se žáci seznámí se symfonickou básní od Bedřicha Smetany Vltava a na chvíli se stali řekou, která má různé podoby. Tanec v této lekci bude simulovat voda. Určili jsme si pravidlo, že na papíře se budou pohybovat po čtyřech, maximálně pěti. Zbytek je okolo. Udělali jsme skupinky, které žáci dodržovali.

V tomto projektu byla také velmi důležitá spolupráce třídy i skupin. Hlavně při konci, kdy jsem dovolila všem skupinkám vstoupit na papír a spolupracovat jako ta jedna řeka. Ztvárnění se žákům velice líbilo, a dokonce je to velmi bavilo.

LEKCE TŘETÍ: ŽIVÁ PALETA

Tato lekce nás povzbudí k tomu, abychom objevili krásu a sílu přírodních materiálů a vzduchu. Pozornost budeme věnovat jejich potenciál při tvorbě uměleckých děl. Buďme inspirováni přírodou a prozkoumejme nekonečné možnosti, které nám nabízí. Tanec nám v této lekci bude simulovat vzduch s přírodním materiálem.

Lekce se odehrává venku. Lekce jsem měla obavy o počasí, protože den před lekcí bylo velmi hezké počasí. Naštěstí jsme měli štěstí na počasí a venku ochladilo a foukal dokonce až otravný a studený vítr.

Žákům se tato lekce velice líbila, celkově naše vytvořené živé palety nám poskytly inspirativní prostředí pro objevování tanečního umění mezi barvou, vzduchem a přírodou.

LEKCE ČTVRTÁ: TVOŘIVÝ POHYB – ISNPIRACE ZVÍŘECÍM SVĚTEM

V této lekci se zaměříme na různé pohyby zvířat. Zkusíme analyzovat, jak se liší podle druhu zvířat a jejich životního prostředí. Poté se pustíme do tvůrčího procesu, kdy si žáci vyberou jedno zvíře a budou vytvářet sérii výtvarných děl, které nám budou zobrazovat pohyby zvířete, které si žáci vyberou. Poté společně diskutujeme a prezentujeme výtvarné práce.

Ve čtvrté lekci se na tanec zaměřujeme jako na pohyb. Pohyb u zvířat. Jedno video bych zařadila - ptačí taneční námluvy.

Žáci by po této lekci měli lépe porozumět spojení mezi zvířecím pohybem a výtvarným vyjádřením.

LEKCE PÁTÁ: TANČÍCÍ OSIKA

Tato hodina by měla žákům poskytnout prostor pro kreativitu a objevování krásy podzimní přírody prostřednictvím výtvarného vyjádření. V této lekci také můžeme využít dramatizaci, kdy se na chvíli žáci přemění na stromy osiky. Žáci prozkoumají krásu podzimního stromu osiky prostřednictvím kreslení. Nejprve společně pozorujeme osiku a diskutujeme. Každý z žáků vytvoří vlastní kresbu osiky. Nakonec prezentují své práce a diskutujeme o tom, jak kreslili.

Pohyb a tanec nám zde reprezentují 2 složky, a to vítr a větve stromů. Dohromady nám tyto složky vytváří přírodní taneční kreace, které s žáky budeme pozorovat a poté je zkusíme přenést na papír.

10 Reflexe realizovaných lekcí

Výtvarný projekt Smím prosit? byl pro mě nová a velmi obohacující zkušenost. Téma Smím prosit? žáky velmi oslovilo. I když, ze začátku se chlapci ve třídě báli, že budeme muset jenom tancovat, tak nakonec byli velmi nadšeni a tento projekt si užili. V následujících podkapitolách si rozebereme reflexi odučených lekcí. Celkově jsem si uvědomila propojení výtvarné výchovy s přírodními a kulturními tématy, což mě motivovalo k dalšímu hledání kreativních přístupů k výuce. Tato zkušenost mi také poskytla cenné poznatky o potřebách a zájmech žáků. Také mi pomohla porozumět individuálním představám a projevům žáků.

10.1 Lekce první: Masky na masopust (první vyučovací hodina)

V této lekci jsme si povídali o Masopustu a několik žáků je z vesnic, kde tento svátek dodržují. Lekce probíhaly v pátek, tak mohli žáci přinést své masky na masopust. Byla jsem mile překvapena, kolik toho žáci o Masopustu ví. Strávili jsme čas pomocí rozhovoru o tomto tématu. Žáci při této lekci projevovali velký zájem a nadšení při tvorbě masek. Pozorovala jsem, jak se jejich kreativita rozvíjela a jak si užívali práci s novým materiálem, což v našem případě byla hmota z novin, vody a lepidla na tapety. Bylo velmi fascinující sledovat, jak se žáci snažili vyjádřit různé podoby a výrazy prostřednictvím masek.

Lekce první: Masky na masopust (druhá vyučovací hodina)

Na začátku hodiny jsme si připomněli naši minulou hodinu, abychom navázali na jejich předchozí znalosti a zážitky. Během tvorby masek jsem byla svědkem neuvěřitelného rozvoje jejich kreativity. Žáci se s nadšením ponořili do malování a zdobení masek, kdy každý z nich projevils svůj individuální přístup a estetické citění. Bylo skvělé sledovat, jak masky postupně ožívaly a proměňovaly se.

Hodnocení, které následovalo po dokončení masek, bylo pro mě příležitostí k ocenění práce a úsilí žáků. Společně jsme si masky prohlédli a diskutovali. Celkově tato lekce byla pro mě nejen příležitost k rozvoji kreativity žáků, ale také posílení našeho týmového ducha.

10.2 Lekce druhá: Naše Vltava

Žáci při této lekci projevovali zájem o kulturní a přírodní dědictví naší země, a to řeku Vltavy. Při tvorbě se projevovaly jejich různorodé nápady a představy o tom, jak by měla naše Vltava vypadat. Lekci si žáci velmi užili, řekla bych, že to byla pro žáky nejvíce atraktivní lekce. Přece jen se mohli vyzout a nabarvit si nohy a tvořit pomocí vlastních nohou.

Lekci Naše Vltava považuji za velmi úspěšnou a inspirativní. Bylo skvělé vidět, jak se žáci aktivně účastnili této lekce a snažili se sdílet své myšlenky a představy.

10.3 Lekce třetí: Živá paleta

Tato lekce přinesla žákům nový pohled na výtvarné umění a využití přírodních materiálů. Od žáků jsem dostala i zpětnou vazbu a to, že by je nikdy nenapadlo využít přírodní materiál jako našeho malíře. Viděla jsem, jak se žáci radují z možnosti pracovat s materiály, které potkávají každý den na cestě do školy či ze školy a jak se inspirují okolním prostředím.

Pro některé žáky to byla příležitost k objevení nových technik a materiálů.

10.4 Lekce čtvrtá: Tvořivý pohyb – isniprace zvířecím pohybem

Tvořivý pohyb byl pro žáky nesmírně zábavný a motivující. Sledovala jsem, jak se žáci aktivně zapojují do kreativní části inspirované zvířecím pohybem. Bylo zajímavé sledovat, jak se pohyby zvířat promítají do jejich tvorby a jak vyjadřují různé aspekty pohybu. Žáci si vybrali různá zvířata. K dispozici dostali do skupin jeden notebook, aby si mohli vyhledat jejich zvíře z několika úhlů. Také jsme donesli žákům do třídy encyklopedie, kde své zvíře mohli pozorovat na obrázku.

10.5 Lekce pátá: Tančící osika

Hodina pro mě byla velkým překvapením. Myslela jsem si, že žáky nebude tolik bavit jako ostatní lekce. Nakonec jsem byla překvapená a žáky to velmi bavilo. Pozorování osiky, diskuze a dramatizace o jiných stromech přineslo do učebny autentičnost a živost, což podpořilo zájem žáků o téma. Během kreslení jsem žáky pozorovala jejich výtvarné dovednosti a fantazii. Při závěrečné dramatizaci se žáci nechali inspirovat tím, co znají nebo, co už viděli.

Tato hodina ukázala, jak výtvarná výchova může propojit přírodní pozorování s tvůrčím vyjádřením.

11 Závěr

Hlavním cílem teoretické části této diplomové práce bylo prozkoumat spojení výtvarné výchovy a tance jako společně působící nástroj pro rozvoj dětí v kontextu vzdělávání na prvním stupni základních škol.

Zpracování teoretické části bylo zaměřeno na to, jak se mohou tyto dvě disciplíny navzájem doplňovat, obohacovat pedagogický proces a na vliv rozvoje dětských schopností a dovedností. Do zpracovaného souhrnu bylo rovněž zahrnuto, jakým způsobem může být výtvarná výchova spojena s tanecem a uměním. Výtvarná výchova a tanec se mohou vzájemně doplňovat mnoha způsoby. Výtvarná výchova rozvíjí kreativitu, jemnou motoriku a vizuální vnímání. Zatímco tanec podporuje fyzickou koordinaci, rytmus a prostorové vnímání. Když se tyto dvě disciplíny spojí, tak bude vytvořeno komplexní vzdělávací prostředí, které stimuluje jak tělo, tak i mysl dětí, čehož bylo při realizování lekcí dosaženo.

V projektové části si žáci vyzkoušeli nejen nové techniky, ale také jim byla umožněna příležitost se vžít do několika předmětů spojených s tanecem. V rámci diplomové práce byly realizované různé výukové aktivity, které kombinovaly prvky výtvarné výchovy a tance. Žáci se stali osikou, řekou, zvířetem a poté refletovali pohyby a pocity. Ve všech těchto rolích byl stále kladen důraz na to, že se jedná o výtvarnou výchovu. Žáky veškeré hodiny bavily. Stávající paní učitelka byla z připravených námětů na hodiny velice nadšená. Třída zapojená do tematického projektu „Smím prosit?“ si vyzkoušela nové metody, které mohou dále využívat ve společných hodinách výtvarné výchovy. Znalosti a dovednosti si žáci rozšířili nejen z praktického, ale také i z teoretického hlediska.

Zpracování této práce mi přineslo hlubší odborný pohled na umění spojené s tanecem. Zařazení tématu tanec do výtvarné výchovy, zpracované v této diplomové práci, může obohatit pedagogy základních škol tím, že poskytuje rozdílné způsoby učení a vyjadřování se, což může být přínosné pro děti různými učebními styly.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné informační zdroje

Art opens the child's soul: [papers delivered during the European Regional Seminar of OMEP ; Prague 24-28 of September 1997]. Edice pedagogické literatury. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-55-9.

CLARKE, Georgia. *Leonardo da Vinci. Pearson English active readers.* Harlow: Pearson Education Limited, 2010. ISBN 978-1-4479-6771-2.

EYER, Richard a Nicholas WRIGHT. *Changing stages: A view of British theatre in the twentieth century.* 38 Soho Square, London W1V 5DF: Bloomsbury Publishing, 2000. ISBN 07475 4789 0.

FIALA, Vlastimil. *Edgar Degas. Nové prameny.* Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1961.

FIALA, Vlastimil. *Henri Matisse. Malá galerie (Odeon).* Praha: Odeon, 1967.

HOGENOVÁ, Anna. *Pohyb a tělo: výběr filosofických textů.* Praha: Karolinum, 1998, 236 s. ISBN 80- 7184-580-9.

HOŠKOVÁ, Jana. *Cesty k tanečnímu a baletnímu mistrovství: Taneční konzervatoř hlavního města Prahy, 1945-2005.* Liberec: Knihy 555, 2005. ISBN 80-86660-14-1.

ISAACSON, Walter. *Leonardo da Vinci.* Přeložil Tomáš JENÍK. Praha: Práh, 2018. ISBN 978-80-7252-761-8.

NÉRET, Gilles. *Peter Paul Rubens: 1577-1640 : Homér malířství.* Ilustroval Petrus Paulus RUBENS. *Mistři světového umění.* V Praze: Slovart, c2005. ISBN 80-7209-672-9.

NEZVAL, Vítězslav. *Abeceda: taneční komposice Milči Mayerové.* Praha: Volvox Globator, 2023. ISBN 978-80-7511-757-1.

ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy.* Přepřac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN 80-7290-129-X.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově.* V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4756-8.

STAVĚLOVÁ, Daniela; TRAXLER, Jiří a VEJVODA, Zdeněk (ed.). *Tanec: záznam, analýza, pojmy : sborník z 2. etnochoreologického semináře - Praha 14.-15. března 2002.* Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-85010-63-1.

Elektronické informační zdroje

About Iris Scott. Online. Iris Scott. 2022. [cit. 2024-06-08].
Dostupné z: <https://www.irisscottfineart.com/about>.

ANDRŠOVÁ, Karolína. *Tanec a výtvarné umění*. Online, Bakalářská práce, vedoucí MgA. Tomáš Moravec. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2021. [cit. 2024-06-21].
Dostupné z: <https://theses.cz/id/v1c1jd/STAG94245.pdf>.

Bill Viola. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 30. 11. 2022. [cit. 2024-06-20].
Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bill_Viola.

BÍMOVÁ, Eva. Nahlédnutí do světa zvířat. Nová Akropolis [online]. [cit. 2024-03-29].
Dostupné z: <https://www.akropolis.cz/content/nahlednuti-do-sveta-zvirat>

Breakdance: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z: <https://www.hdc.cz/tanecni-styly/break-dance/>

DOMŠOVÁ, Jana; KLÍMOVÁ, Jana a ZAJÍCOVÁ, Anna. Petr BRANDL Příběh bohéma. Online. 2023. [cit. 2024-06-09].
Dostupné z: https://admin.www.ngprague.cz/storage/5953/Brandl_vystava-2023-24-NGP_web.pdf.

HHD. Taneční styl Vogue, jeho historie, vývoj i současnost. *HIPHOPDANCE.CZ: Street dance Mag*[online]. 2009, 3. 4. 2016 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z: <http://www.hiphopdance.cz/vogue/>

KAVÁLKOVÁ, Patricie. *Kresba tělem*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z:
<https://theses.cz/id/50gtd1/?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dkresba%20t%C4%9Blem%26start%3D1;isslret=t%C4%9Blem%3B>

KLIMT, Gustav. *Tanečnice*. Online. In: Slavné obrazy. [cit. 2024-06-22].
Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/cs/klimt-gustav-tanecnice-ido-7875>.

Lockin: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z: <https://www.hdc.cz/tanecni-styly/lockin/>

Martina. Historie tance. *Taneční magazín* [online]. 6. 2. 2009 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z: <https://www.tanecnimagazin.cz/2009/02/06/historie-tance/>

Opera. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 16. 5. 2024. [cit. 2024-06-21].
Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Opera>.

Poppin: Taneční styl. *Taneční centrum HDC* [online]. 2004 [cit. 2024-06-10].
Dostupné z: <https://www.hdc.cz/tanecni-styly/poppin/>

RENOIR, Auguste. *Tanec v Bougivalu*. Online. In: Slavné obrazy. [cit. 2024-06-22].
Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/cs/renoir-auguste-tanec-v-bougivalu-ido-598>.

SCHIELE, Egon. *Tanečnice*. Online. In: Slavné obrazy. [cit. 2024-06-22].
Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/cs/schiele-egon-tanecnice-ido-498>.

ŠKRABAL, Ondřej. *O čem je řeč, když mluvíme o činohře*. Online. Český rozhlas. 2019. [cit. 2024-06-21].
Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/o-cem-je-rec-kdyz-mluvime-o-cinohre-7958749>.

TOULOUSE-LAUTREC, Henri de. *Tanec v Moulin Rouge*. Online. In: Slavné obrazy. [cit. 2024-06-22].
Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/cs/toulouse-lautrec-h-tanec-v-moulin-rouge-ido-2283>.

William Forsythe: (choreographer). Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2024, 14 June 2024. [cit. 2024-06-20].
Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/William_Forsythe_\(choreographer\)](https://en.wikipedia.org/wiki/William_Forsythe_(choreographer)).

Seznam příloh

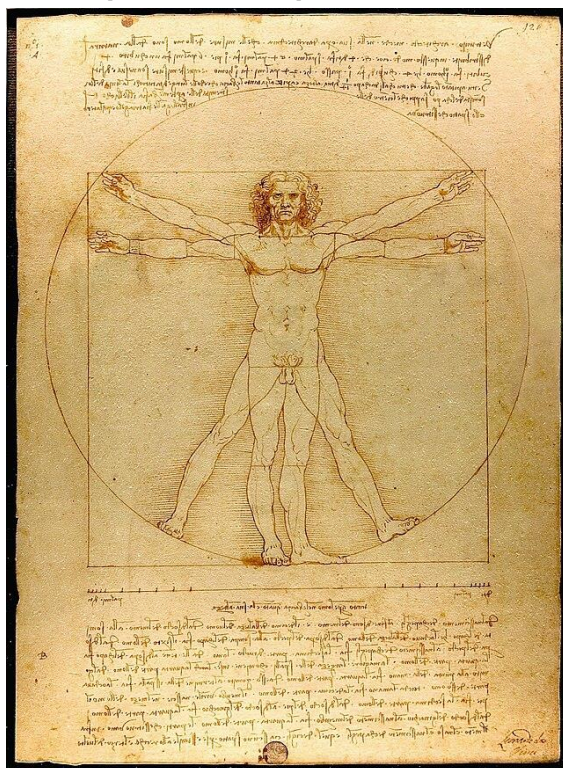
Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Přílohy II. Fotodokumentace k projektové části

Přílohy III. Navržené lekce – strukturované přípravy

Přílohy

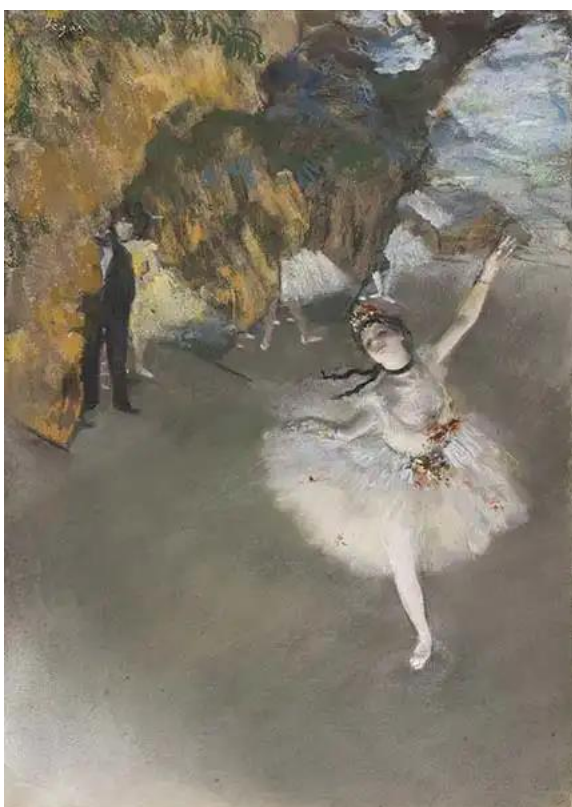
Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Vitruviánský muž

Obr. 2: Tři Grácie

Obr. 3: Baletka na jevišti

Obr. 4: Zkouška baletu

Obr. 5: Tanečnice v zeleném

Obr. 6: Tanec

Obr. 7: Balet - Labutí jezero

Obr. 8: Balet- Louskáček

Obr. 9: Lockové pózy

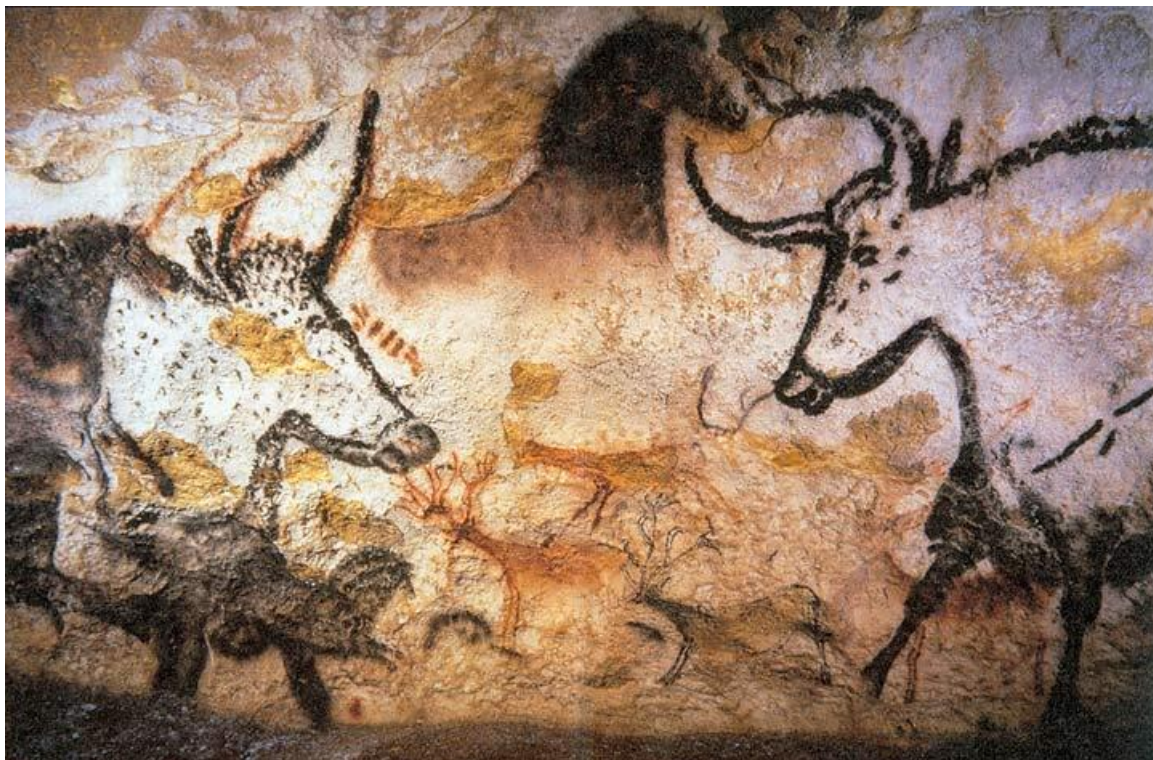
Obr. 10: Poppin'

Obr. 11: Break Dance

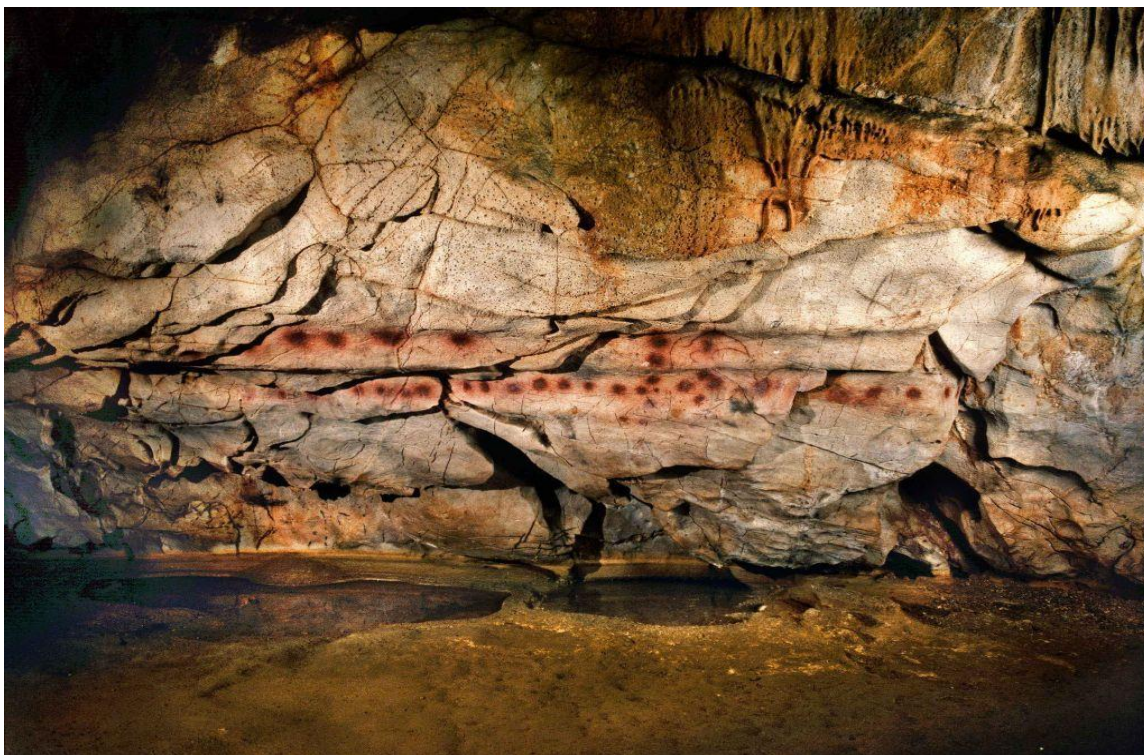
Obr. 12: Vogue

Obr. 13: Jeskyně Lascaux ve Francii

Obr. 14: Jeskyně Altamira ve Španělsku

Obr. 15: Jeskyně El Castillo ve Španělsku

Obr. 16: Jeskyně Pech Merle ve Francii

Obr. 17: Podobizna muže v bílé paruce

Obr. 18: Simeon s Ježíškem

Obr. 19: Jackson Pollock

Obr. 20: Iris Scott

Přílohy II. Fotodokumentace k projektové části

Maska na masopust – 1. vyučovací hodina

Obr. 21: Vytvořené masky na masopust

Obr. 22: Vytvořené masky na masopust

Obr. 23: Vytvořené masky na masopust

Maska na masopust – 2. vyučovací hodina

Obr. 24: Maska kocoura

Obr. 25: Maska kocoura

Obr. 26: Maska prasete

Obr. 27: Zkoušení masky

Naše Vltava

Obr. 28: Vytváření Vltavy ve třídě

Obr. 29: Vytváření Vltavy na chodbě

Obr. 30: Vltava ve třídě

Obr. 31: Vltava na chodbě

Živá paleta

Obr. 32: Živá paleta

Obr. 33: Živá paleta

Obr. 34: Vytváření živé palety

Obr. 35: Obarvování přírodnin

Tvořivý pohyb: inspirace zvířecím světem

Obr. 36: Malování zvířat v pohybu

Obr. 37: Malování zvířat v pohybu

Obr. 38: Výstava tvořivého pohybu

Tančící osika

Obr. 39: Zkoušení nové techniky

Obr. 40: Dodělování detailů

Obr. 41: Dodělování detailů

Obr. 42: Dokončená osika

Obr. 43: Vystavená tančící osika

Přílohy III.

Navržené lekce – strukturované přípravy

Námět: Maska na masopust

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

Doporučený ročník:

Časový úsek:

Cíle

Žáci se dozví více o masopustu, který většinou doprovází masky nebo barevné líčení po obličejí i těle.

- Rozvoj empatie a otevřenosti ke světu.
- Rozvoj představitivosti

Motivace

Děti teď se podíváme na různá videa, kde se tancuje na masopust. Budeme se soustředit hlavně na masky, které vidíme. Proč si myslíte, že mají takové výrazy? Proč je zrovna ta maska například červená? Čím jsou podle vás speciální? Líbila by se vám i taková maska více ve dne nebo spíše večer?

Formulace výtvarného úkolu

Přineste si noviny, nafukovací balónek a krabici od bot. Společně vytvoříme hmotu, z které budeme vytvářet masky. Nafoukněte se balónek, až se vám vejde do krabice, tak ho tam umístěte. Důležité je, aby se nám nehýbal. Dávejte pozor při nafukování balónků, aby vám nepraskl do obličejí. Až bude hmota hotová začneme vytvářet masku pro tanečníka. V inspiraci se meze nekladou a můžeme čerpat i z motivačních videí, co jsme si společně viděli před chvílkou. Až budete mít masku vytvořenou, tak necháme zaschnout.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: Noviny, lepidlo na tapety, voda, krabice od bot, nafukovací balónek, tempery (barevné)

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Všichni společně se na masky podíváme a povíme si, proč zrovna vytvořili takovou masku. Proč dlouhou, proč do šířky? Protože to je maska pro nějaké zvíře? Hodnotíme originalitu a jak se povedly různé výrazy masek.

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržení výtvarných činností)

1. Motivace – dívání na video a povídání si o maskách, co děti viděly ve videu (5 min.)
2. Příprava balónku do krabice – více času, kdyby někomu praskl (5 min.)
3. Výroba hmoty a vytváření masky na balónku (30 min.)
4. Úklid pracovního prostoru (5 min.)

2. vyučovací hodina

Cíle

Žáci se dozví více o masopustu, který většinou doprovází masky nebo barevné líčení po obličeji i těle. Uvidí rozdíl mezi kulturami.

- Rozvoj empatie a otevřenosti ke světu.
- Rozvoj představivosti

Motivace

Pamatujete si, co jsme dělali v minulé hodině? Pamatuje si videa, která jsme si pouštěli naposledy? Teď se podíváme na fotky masek. Pozorujte, jak je každá jinak barevná. Jaké výrazy jsou pomocí barev vyjádřeny. Proč si myslíte, že tato maska je červená? Protože to byla maska, která připomínala nějaké zvíře? Připomínala vám nějakou nadpřirozenou bytost? Nebojte se říct, co si myslíte. Každý můžeme vidět v té masce někoho nebo něco jiného.

Formulace výtvarného úkolu

Každý si dejte na stůl svoji krabici s vaší maskou uvnitř. Opatrně praskněte balónek a vyndejte masku. Vzpomeňte si na výrazy, co jsme viděli teď na obrázcích a minule ve videu. Připravte si na lavici ubrus a barvy, které využijete na svoji masku. Pokud máte všichni připraveno, tak se můžeme pustit do práce a začít malovat na vaši masku. Kdo bude mít hotovo, tak dá masku s barvou uschnout.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: tempery (barevné) nebo akrylové barvy, ubrus a nějaké oblečení, co si můžou děti zamazat

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Všichni společně se na masky podíváme a povíme si, proč si vybrali, jakou barvu. Proč červenou? Protože to je maska pro nějakého bojovníka? Nebo je rozzlobený? Nakonec bychom si masky přiložili k obličejí a udělali společnou fotku a pořádnou pózu tanečníka. Hodnotíme originalitu a jak se povedlo dětem udělat tu masku různě výraznou.

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržené výtvarných činností)

1. Motivace – zopakování co děláme, zobrazení obrázků masek (5 min.)
2. Příprava masek – prasknutí balónků a opatrně dát masku na lavici (5 min.)
3. Malování masek (25 min.)
4. Úklid pracovního prostoru (5 min.)
5. Hodnocení masek (5 min.)

Námět: Naše Vltava

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

Doporučený ročník:

Časový úsek:

Cíle

Žáci se seznámí s druhou symfonickou básní Vltava od Bedřicha Smetany. Dozví se, jak hudba může popisovat věci, se kterými se normálně setkávají.

- Rozvoj estetické citlivosti
- Rozvoj tvořivosti
- Rozvoj představivosti

Motivace

Teď si něco poslechneme. Zavřete si oči a představujte si, co uslyšíte. Znáte to? Víte, co by do mohlo být? Co jste si představovali? Proč si myslíte, že je to pojmenované Vltava? Líbila se vám tato skladba? Poté ukážu žákům Vltavu vyjádřenou pohybem, kterou realizovala moje sestra, když chodila na balet. Žáci mohou vidět taneční vyjádření, které je může inspirovat při pohybu po papíru.

Formulace výtvarného úkolu

Přinesli jste si nějaké kalhoty a tričko, které nebude vadit, když bude od barvy. Převlékněte se. Vezmeme si papír a obarvíme vodu. Vylijeme si na papír trochu vody a budeme pozorovat, jak se voda na papíře pohybuje. Teď si sundejte boty a ponožky. Vyberte nebo si namíchejte různý odstín modré a natřete si barvou pouze plošky noh. Představte si, že teď nejste sami sebou a stali jste se vodou. Jak začne hrát hudba, tak se budete pohybovat po papíře jako voda. Viděli jsme a zkoušeli jsme si, jak se voda pohybuje po papíře, tak si na to vzpomeňte. Nebojte se pohybovat, teď nejste vy, ale pouze voda.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: Balicí papír (velký), plastový velký ubrus, barvy na tělo a obličej, staré oblečení, reproduktor

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Všichni společně se na naši Vltavu podíváme a povíme si, jestli v naší řece něco vidí. Například nějaké ryby nebo listí. Hodnotíme originalitu a jak se nám to povedlo.

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržení výtvarných činností)

1. Motivace – poslouchání symfonické básně a povídání si o ní (7 min.)
2. Převléknutí (3 min.)
3. Namíchání barvy, nanesení na plochy noh, běhání po papíře a reflexe (30 min.)
4. Úklid pracovního prostoru (5 min.)

Námět: Živá paleta

Vypracoval/a:

Markéta Jaitnerová

Typ výtvarné činnosti:

experimentace

Doporučený ročník:

3

Časový úsek:

1 vyučovací hodina

Cíle

Žáci v této lekci budou pracovat s přírodními materiály a vzduchem a necháme za nás vzduch tancovat po papíře.

- Rozvoj estetické citlivosti
- Rozvoj tvořivosti
- Rozvoj představivosti
- Rozvoj empatie a otevřenosti ke světu

Motivace

Nyní budeme objevovat prostředí mezi barvami, přírodními materiály a vzduchem. Přírozené barvy a materiály nám otevírají do světa kreativity a harmonie s přírodou, zatímco vzduch nám přináší pohyb. Společně budeme vytvářet různé kombinace barev a přírodnin, které potom necháme pomoci vzduchu tancovat po papíře.

Formulace výtvarného úkolu

Připravíme se na lekci venku. Půjdeme na procházku kolem školy, kde máte za úkol nasbírat přírodniny, které potkáme cestou. Po procházce se zastavíme u tělocvičny, kde víme, že se můžeme volně pohybovat a nejezdí tam žádná auta. Žákům rozdám temperové barvy, které jsem měla u sebe. Nyní potřete přírodniny lehce barvou a položíte na okraj papíru a necháte vzduch dělat práci, kterou potřebujeme. Do papíru vůbec nezasahujeme prsty, štětcem nebo přírodninami. Kdo má hotovo, tak potřené přírodniny dáme do jednoho společného sáčku a necháme náš výtvar zaschnout.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: Obyčejný bílý papír (A4), tempery a přírodní materiál

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Zeptala bych se žáků na různé otázky. Jak se přírodní materiál měnil pod vlivem vzduchu? Ovlivňoval vzduch barvy? Kombinovali jste barvy? Líbilo se vám, jak vzduch tancoval po vašem papíře s vaší přírodninou? Poté by každý řekl, co použil za přírodninu a udělali bychom si výstavku.

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržené výtvarných činností)

1. Motivace (3 min.)
2. Procházka (15 min.)
3. Nanesení barev na přírodní materiál a vzdušný tanec (22 min.)
4. Reflexe vlastní živé palety (5 min.)

Námět: Tvořivý pohyb: inspirace zvířecím světem

Vypracoval/a:

Markéta Jaitnerová

Typ výtvarné činnosti:

Studium skutečnosti

Doporučený ročník:

3

Časový úsek:

1 vyučovací hodina

Cíle

Propojit poznání zvířecích pohybů s tvůrčím procesem. Podpořit pozorovací schopnost a kreativitu při zkoumání pohybů zvířat.

- Rozvoj představivosti a abstraktního myšlení
- Rozvoj tvořivosti
- Rozvoj představivosti
- Rozvoj empatie a otevřenosti ke světu

Motivace

Máme jedinečnou příležitost prozkoumat svět zvířat a jejich pohyby. Díky naší vyspělé technice se na tyto pohyby můžeme podívat velmi zblízka, a to pomocí videí a fotek. Budeme zkoumat tyto zvířecí pohyby, které potom přeneseme na papír.

Formulace výtvarného úkolu

Začneme s diskuzí o různých zvířecích pohybech, které žáci znají nebo si dokážou představit. Poté pustíme žákům vybraná videa pohybujících se zvířat (běžící koně, létající ptáci, tanec ptáků, skákající žáby, ...). Žáci pozorně sledují. Po pozorování pohybů si rozebereme jednotlivé pohyby (jak se liší, co je na nich zajímavého, jak jsou propojeny s prostředním zvířete a jeho chováním, ...). Žáky rozdělím do skupin. Každá skupina si vybere jedno zvíře a zaměří se na různé fáze jeho pohybu. Pohyb, který si žáci vyberou, tak přenesou na papír. Mohou použít různý materiál jako tužky, pastelky, tempery nebo vodovky. Poté skupiny přijdou před tabuli a prezentují a popisují, jak se snažili zachytit pohyb zvířete.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: Obyčejný bílý papír (A4), tempery, vodové barvy, pastelky a tužky

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Zeptala bych se žáků na různé otázky. Které zvíře jste si vybrali a proč? Jaký pohyb jsi maloval/a? Proč zrovna tento pohyb? Chtěl by ses umět pohybovat jako tvé zvíře? Čím jsi ten pohyb znázornil?

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržené výtvarných činností)

1. Pozorování zvířat (5 min.)
2. Rozbor pohybu (5 min.)
3. Kreativní část (25 min.)
4. Prezentace a diskuse (10 min.)

Námět: Tančící osika

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

Doporučený ročník:

Časový úsek:

Cíle

Seznámení žáků s podzimním stromem osikou a jejími charakteristickými rysy.

- Rozvoj představivosti a abstraktního myšlení
- Rozvoj estetické citlivosti
- Rozvoj představivosti
- Rozvoj vnímavosti

Motivace

Představte si stromy vedle sebe. Stoupneme si a půjdeme na koberec. Teď je každý z nás strom osiky. Fouká velký vítr a větve stromů se hýbou podle větru. Můžeme říct, že tancují pomocí větru. Jednou na jednu stranu, potom na druhou, dopředu a dozadu a dokola. Taky se zkusíme takto pohybovat. Teď se podíváme na obrázek. Víte, co je to za strom? Je to osika. Podíváme se na video, jak osika tancuje s pomocí větru. Líbí se vám tyto pohyby? Viděli jste někdy jiné stromy v pohybu pomocí větru? Jaké?

Formulace výtvarného úkolu

Začneme tím, že se staneme stromy a zkusíme se pohybovat ve větru. Poté se podíváme na obrázek osiky a pustíme si video, na kterém uvidíme osiku, jak tancuje ve větru. Budeme si povídat o tom, jak se vám pohyby líbily, zda jste viděli jiné stromy se takto pohybovat a pokud ano, tak jaké. Až budeme mít nastudované pohyb stromů pomocí větru, tak se můžeme pustit do práce. Vezme se bílý papír A4 a pastelky. Každý z vás nakreslí větev osiky zachycené při pohybu. Někdo na levé straně, někdo na pravé straně, jak budete chtít. Inspirujte se tím, co jsme viděli. Dětem promítnu obrázek osiky na interaktivní tabuli a přinesu i encyklopedie, kde budou mít osiku na obrázku, aby kreslili podle skutečnosti. Až budeme mít hotovo, tak se postavíme do dvou řad. V jedné řadě budou žáci stát a v druhé klečat. Cinknu a žáci se promění opět v strom osiky a představují si, že fouká. Pohybují se podle větru se svým výtvarným dílem. Poté si obrázky zhodnotíme a sdílení dojmů.

Výtvarné prostředky (techniky, materiály, pomůcky a postupy)

POMŮCKY: Obyčejný bílý papír (A4) a pastelky

Tvůrčí kritéria a způsob reflexe

Zeptala bych se žáků na různé otázky. Jaký rozdíl je mezi osikou a jinými stromy, které znáte? Jaké barvy spojujeme s podzimem? Jak bys tyto barvy využil/a při kreslení osiky? Jak bys popsal/a list osiky? Je jiný než u ostatních stromů? Jakými slovy byste popsali pohyby listů osiky ve větru?

Organizace lekce (struktura lekce a časové rozvržení výtvarných činností)

1. Dramatizace osiky (8 min.)
2. Pozorování osiky (7 min.)
3. Kreslení osiky (25 min.)
4. Prezentace a diskuse (5 min.)

Zdroje příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Vitruivánský muž

Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/22/Da_Vinci_Vitruve_Luc_Viatour.jpg/640px-Da_Vinci_Vitruve_Luc_Viatour.jpg

Obr. 2: Tři Grácie

Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/obr/webp/8409.webp>

Obr. 3: Baletka na jevišti

Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/obr/webp/2337.webp>

Obr. 4: Zkouška baletu

Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/obr/webp/6135.webp>

Obr. 5: Tanečnice v zeleném

Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/obr/webp/3879.webp>

Obr. 6: Tanec

Dostupné z: <https://slavneobrazy.cz/obr/webp/427.webp>

Obr. 7: Lockové pózy

Dostupné z: <http://www.gvp.cz/www/PONDELICKOVA/Locking.html>

Obr. 8: Poppin'

Dostupné z: <https://www.steezy.co>

Obr. 9: Break Dance

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/sport/ostatni-sporty/breakdance-olympijske-hry-robert-kysela-trener-historie-nazev_1904041017_vman

Obr. 10: Vogue

Dostupné z: <https://edito.houseofliteral.com/vogue-dance-fashion-and-self-expression/>

Obr. 11: Balet – Labutí jezero

Dostupné z: <https://www.tanecniaktuality.cz/tanec/okazale-labuti-jezero-kralovskeho-baletu-v-londyne>

Obr. 12: Balet – Louskáček

Dostupné z: <https://www.ndbrno.cz/balet/louskacek/>

Obr. 13: Jeskyně Lascaux ve Francii

Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Lascaux_paintings.jpg

Obr. 14: Jeskyně Altamira ve Španělsku

Dostupné z: <https://zemesveta.cz/wp-content/uploads/2021/01/AltamiraSUV.jpg>

Obr. 15: Jeskyně El Castillo ve Španělsku

Dostupné z:

<https://cdn.xsd.cz/original/08774c17bb9e31dca97bc9ca8791eaf2.jpg>

Obr. 16: Jeskyně Pech Merle ve Francii

Dostupné z: <https://www.meisterdrucke.cz/umelecke-tisky/Unbekannt/985043/Prehistorická-jeskyně-Pech-Merle-Spotové-koně-a-negativn%C3%ADruce-25-000-let-Cabrerets-Lot-Midi-Pyreneje-Francie.html>

Obr. 17: Podobizna muže v bílé paruce

Dostupné z:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/25/Brandl%2C_Peter_-_Podobizna_šlechtice_v_b%C3%ADlé_paruce.jpg

Obr. 18: Simeon s Ježíškem

Dostupné z:

https://sbirky.ngprague.cz/images/diela/NG./21/CZE_NG.O_578/CZE_NG.O_578.jpeg

Obr. 19: Jackson Pollock

Dostupné z: https://media.tate.org.uk/aztate-prd-ew-dg-wgtail-st1-ctr-data/images/jackson-pollock-1950_1_Bjp2ps7.width-340.jpg

Obr. 20: Iris Scott

Dostupné z: https://cdns5-ss19.sharpschool.com/UserFiles/Servers/Server_168561/Image/BITW/Iris%20Scott/Iris%20Fingerpainting.jpg